

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
CENTRAL STATISTICAL OFFICE

URZĄD STATYSTYCZNY W KATOWICACH
STATISTICAL OFFICE IN KATOWICE

PRODUKT KRAJOWY BRUTTO WEDŁUG WOJEWÓDZTW I PODREGIONÓW W 2002 ROKU

**GROSS DOMESTIC PRODUCT BY VOIVODSHIPS AND SUBREGIONS
IN 2002**

Rok VIII

ISSN 1731-6588

Katowice 2004

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH SYMBOLS

Zero (0)	- zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 <i>magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit</i>
(0,0)	- zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 <i>magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit</i>
Znak x	- wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>not applicable</i>
"W tym"	- oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy
"Of which"	- <i>indicates that not all elements of the sum are given</i>

WAŻNIEJSZE SKRÓTY MAJOR ABBREVIATIONS

tys.	= tysiąc
thous.	= <i>thousand</i>
mln	= milion
mill.	= <i>million</i>
zł	= złoty
zl	= <i>zloty</i>
cd.	= ciąg dalszy
cont.	= <i>continued</i>
dok.	= dokończenie
cont.	= <i>continued</i>
PKB	= produkt krajowy brutto
GDP	= <i>gross domestic product</i>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła
When publishing CSO data please indicate source

Publikację opracowali pracownicy Urzędu Statystycznego w Katowicach – Centralnego Ośrodka Rachunków Regionalnych, pod kierunkiem zastępcy dyrektora Jolanty Sota

w składzie:

**Elżbieta Bil, Ewa Byrczek, Dorota Doniec, Natalia Koziel, Agnieszka Matys,
Jacek Mazepa, Barbara Nowok, Maria Penpeska, Małgorzata Szczygieł**

KONSULTACJA

Bożena Jakóbiak – dyrektor Departamentu Rachunków Narodowych i Finansów GUS

Maria Jeznach – zastępca dyrektora Departamentu Rachunków Narodowych i Finansów GUS

TŁUMACZENIE NA JĘZYK ANGIELSKI

Natalia Koziel

SKŁAD KOMPUTEROWY, WYKRESY

Dorota Doniec, Jacek Mazepa

PROJEKT OKŁADKI

Andrzej Marks

PRZEDMOWA

Przekazuję Państwu publikację pt. **„Produkt krajowy brutto według województw i podregionów w 2002 roku”**, prezentującą wyniki obliczeń podstawowych kategorii rachunków narodowych w przekroju terytorialnym.

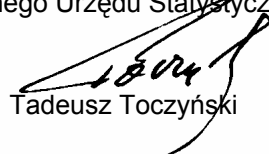
Dane za lata 1995-2001 zawarte w niniejszej publikacji zostały zmienione w stosunku do opublikowanych w poprzednich edycjach publikacji. Zmiany wynikają z dokonanej rewizji danych w rachunkach narodowych, będącej rezultatem prac metodologicznych prowadzonych w celu uzyskania pełnej zgodności z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych ESA 1995 oraz uzupełniającymi rekomendacjami Komisji Europejskiej. Zakres wprowadzonych zmian został szczegółowo omówiony w wyjaśnieniach metodycznych.

W tablicach zaprezentowano wyniki obliczeń produktu krajowego brutto i dochodów do dyspozycji brutto gospodarstw domowych według województw oraz podstawowe kategorie makroekonomiczne wywodzące się z rachunków narodowych w układzie podregionów.

Materiał statystyczny został uzupełniony podstawowym zestawem pojęć i definicji stosowanych w rachunkach narodowych i regionalnych, krótką charakterystyką terytorialnego zróżnicowania podstawowych kategorii makroekonomicznych oraz mapami i wykresami.

Wyrażam nadzieję, że publikacja będzie cennym źródłem informacji do monitorowania zmian zachodzących w strukturze gospodarki w ujęciu przestrzennym oraz prowadzenia analiz terytorialnego zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województw i podregionów, wspierającym procesy podejmowania decyzji w obszarze polityki regionalnej.

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

Tadeusz Toczyński

Warszawa, październik 2004 r.

PREFACE

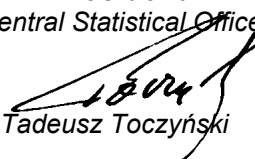
*I would like to present publication entitled “**Gross Domestic Product by Voivodships and Subregions in 2002**” containing the results of calculations of basic categories in the field of national accounts by regions.*

Data for the years 1995-2001 included in this publication have been changed in comparison with the previous editions of publication. Changes result from data revision conducted in the national accounts as a consequence of methodological works carried out to achieve a full adjustment to the principles of European System of National and Regional Accounts ESA 1995 as well as the European Commission supplementary recommendations. A detailed description of the range of conducted changes is presented in methodological remarks.

The results of estimates of regional gross domestic product and gross disposable income of households by voivodships as well as basic macroeconomic categories of national accounts by subregions are presented in the tables.

The statistical material was supplemented by a set of concepts and definitions used in national and regional accounts, a description of territorial differentiation of basic macroeconomic categories as well as maps and graphs.

I hope that this publication will constitute a valuable source of information for monitoring territorial structure of economy's changes as well as preparing analyses of differentiation of the socio-economic development of voivodships and subregions, thereby supporting decision-making in the field of regional policy.

President
Central Statistical Office

Tadeusz Toczyński

Warsaw, October 2004

SPIS TREŚCI

	Strona
Przedmowa	3
Wyjaśnienia metodologiczne	7
Terytorialne zróżnicowanie produktu krajowego brutto	21
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności	24
Dochody gospodarstw domowych	27

SPIS TABLIC

	Numer	Strona
Produkt krajowy brutto (2001, 2002)	1	43
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (2001, 2002)	2	44
Wartość dodana brutto na 1 pracującego według rodzajów działalności w 2002 r.	3	48
Wartość dodana brutto według sektorów instytucjonalnych (2001, 2002)	4	50
Podstawowe elementy rachunku produkcji i rachunku tworzenia dochodów (2001, 2002)	5	54
Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych (2001, 2002)	6	58
Pracujący w gospodarce narodowej według rodzajów działalności w 2002 r.	7	60
Wartość brutto środków trwałych według rodzajów działalności (2001, 2002)	8	62
Nakłady inwestycyjne według rodzajów działalności (2001, 2002)	9	66
Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2002 r.	10	70
Produkt krajowy brutto według podregionów (2001, 2002)	11	72
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów (2001, 2002)	12	75
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (2001, 2002)	13	78
Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym według podregionów w 2002 r.	14	93

Aneks

Produkt krajowy brutto (1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000)	15	102
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000)	16	103
Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych (1998, 1999, 2000)	17	113
Produkt krajowy brutto według podregionów (1998, 1999, 2000)	18	115
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (1998, 1999, 2000)	19	121

SPIS WYKRESÓW I MAP

	Strona
Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto (1995, 2002)	21
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2002 r.	23
Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002)	24
Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w 2002 r.	30
Województwa i podregiony według Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych w 2002 r.	42-43
Produkt krajowy brutto według województw w 2002 r.	42-43
Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2002 r.	42-43
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według województw w 2002 r.	42-43
Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca według województw w 2002 r.	42-43
Podstawowe kategorie ekonomiczne na 1 mieszkańca według województw w 2002 r.	42-43
Wartość dodana brutto według sektorów instytucjonalnych i województw w 2002 r.	42-43
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i województw w 2002 r.	42-43
Wartość dodana brutto na 1 pracującego według rodzajów działalności i województw w 2002 r.	42-43
Struktura nominalnych dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych według województw w 2002 r.	42-43
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów w 2002 r.	42-43
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności oraz podregionów w 2002 r.	42-43

CONTENTS

	Page
Preface	4
Methodological remarks	14
Territorial differentiation of the gross domestic product	32
Gross value added by kind of activity	35
Income of households	38

LIST OF TABLES

	Number	Page
Gross domestic product (2001, 2002)	1	43
Gross value added by kind of activity (2001, 2002)	2	44
Gross value added per 1 employed person by kind of activity in 2002	3	48
Gross value added by institutional sectors (2001, 2002)	4	50
Basic elements of production account and generation of income account (2001, 2002)	5	54
Nominal income in the households sector (2001, 2002)	6	58
Employed persons in the national economy by kind of activity in 2002	7	60
Gross value of fixed assets by kind of activity (2001, 2002)	8	62
Investment outlays by kind of activity (2001, 2002)	9	66
Population in working and non-working age in 2002	10	70
Gross domestic product by subregions (2001, 2002)	11	72
Gross domestic product per capita by subregions (2001, 2002)	12	75
Gross value added by kind of activity and subregions (2001, 2002)	13	78
Population in working and non-working age by subregions in 2002	14	93

Annex

Gross domestic product (1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000)	15	102
Gross value added by kind of activity (1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000)	16	103
Nominal income in the households sector (1998, 1999, 2000)	17	113
Gross domestic product by subregions (1998, 1999, 2000)	18	115
Gross value added by kind of activity and subregions (1998, 1999, 2000)	19	121

LIST OF GRAPHS AND MAPS

	Page
Share of voivodships in the generation of gross domestic product (1995, 2002)	32
Gross domestic product per capita in 2002	34
Structure of gross value added by kind of activity (1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002).....	35
Gross nominal disposable income in the households sector per capita in 2002	41
Voivodships and subregions by Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes in 2002	42-43
Gross domestic product by voivodships in 2002	42-43
Share of voivodships in the generation of gross domestic product in 2002	42-43
Gross domestic product per capita by voivodships in 2002	42-43
Gross nominal disposable income in the households sector per capita by voivodships in 2002	42-43
Basic economic categories per capita by voivodships in 2002	42-43
Gross value added by institutional sectors and voivodships in 2002	42-43
Gross value added by kind of activity and voivodships in 2002	42-43
Gross value added per 1 employed person by kind of activity and voivodships in 2002	42-43
Structure of gross nominal disposable income in the households sector by voivodships in 2002	42-43
Gross domestic product per capita by subregions in 2002	42-43
Gross value added by kind of activity and subregions in 2002	42-43

WYJAŚNIENIA METODOLOGICZNE

Publikacja zawiera wyniki obliczeń regionalnego produktu krajowego brutto i jego elementów za 2002 rok dla 16 województw stanowiących jednostki poziomu 2 i dla 45 podregionów – jednostki poziomu 3 według Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) zgodnie ze stanem obowiązującym w dniu 31 XII 2002 r.

Prezentowane w publikacji kategorie makroekonomiczne obliczane w rachunkach regionalnych opracowano zgodnie z zasadami polskiego systemu rachunków narodowych oraz zaleceniami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych ESA 1995. W systemie rachunków regionalnych dla każdego województwa zestawiane są: rachunek produkcji i rachunek tworzenia dochodów według sektorów instytucjonalnych i rodzajów działalności oraz rachunek podziału pierwotnego dochodów i rachunek podziału wtórnego dochodów w sektorze gospodarstw domowych. Dla podregionów obliczane są: produkt krajowy brutto (PKB) i wartość dodana brutto (WDB) według rodzajów działalności.

Realizując zalecenia Komisji Europejskiej dla krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz krajów wstępujących GUS przeprowadził w latach 2002-2003 bardzo ważną rewizję danych w rachunkach narodowych obejmującą okres 1995-2002. Zmiany te spowodowały także rewizję danych w rachunkach regionalnych za lata 1995-2001, która została przeprowadzona w dwóch etapach.

W pierwszym etapie rewizji danych za lata 2000-2001:

- 1) wprowadzono zmianę zakresu podmiotowego sektorów instytucjonalnych:
 - a) w sektorze przedsiębiorstw:
 - ujęto wszystkie spółki cywilne – niezależnie od liczby pracujących (poprzednio z liczbą pracujących do 5 osób były ujmowane w sektorze gospodarstw domowych) oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą z liczbą pracujących powyżej 9 osób (poprzednio powyżej 5 osób),
 - wyłączono zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych prowadzące działalność gospodarczą oraz agencje rządowe,
 - b) w sektorze instytucji rządowych i samorządowych:
 - włączono zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych prowadzące działalność gospodarczą oraz agencje rządowe,
 - włączono Otwarte Fundusze Emerytalne do podsektora funduszy ubezpieczeń społecznych,
 - c) w sektorze gospodarstw domowych ujęto osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą z liczbą pracujących do 9 osób (poprzednio do 5 osób),
- 2) zmieniono ujęcie transakcji w rachunkach sektora instytucji rządowych i samorządowych z kasowego na memoriałowe,
- 3) przyjęto nowe kryterium kwalifikowania gospodarstw domowych do poszczególnych podsektorów oraz zwiększono ich liczbę z 4 do 6,

4) dokonano wyceny wartości środków trwałych według cen rynkowych.

Zrewidowane w tym etapie dane z rachunków regionalnych zostały przedstawione w publikacji "Produkt krajowy brutto według województw i podregionów w 2001 roku".

Drugi etap rewizji danych objął:

- 1) dla lat 1995-1999 rewizję danych w zakresie jak w pierwszym etapie,
- 2) dla pełnego szeregu czasowego 1995-2002:
 - zastosowanie nowego sposobu szacowania usług mieszkaniowych (wymaganego przez Komisję Europejską dla krajów wstępujących) przy wykorzystaniu metody kosztów użytkownika,
 - uwzględnienie wartości podbudowy dróg publicznych w szacunkach amortyzacji dla sektora instytucji rządowych i samorządowych (wcześniej nie ujmowanej).

Publikacja zawiera aneks, w którym zamieszczono tablice z przeliczonymi danymi w następującym zakresie:

- produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto według województw w latach 1995-2000 oraz według podregionów w latach 1998-2000,
- nominalnych dochodów w sektorze gospodarstw domowych według województw w latach 1998-2000.

Dane dla podregionów za lata 1998-2001 zostały obliczone według Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) zgodnie ze stanem obowiązującym w dniu 31 XII 2002 r.

Zrewidowane w wymienionym zakresie wyniki obliczeń regionalnego produktu krajowego brutto i jego elementów prezentowane w niniejszej publikacji stanowią porównywalne szeregi czasowe.

Dane prezentowane w niniejszej publikacji uwzględniają szacunek rozmiarów *szarej gospodarki* dla:

- zarejestrowanych podmiotów gospodarczych z liczbą pracujących do 9 osób (niezależnie od formy własności) oraz z liczbą pracujących od 10 do 49 osób w sektorze prywatnym (bez spółdzielni),
- osób fizycznych z tytułu wykonywania pracy nierejestrowanej, głównie w działalności usługowej.

Szacunek *szarej gospodarki* dotyczy produkcji ukrytej, która obejmuje:

- zaniżanie efektów działalności przez podmioty gospodarcze zarejestrowane,
- działalność gospodarczą nierejestrowaną, prowadzoną na własny rachunek.

Dane wartościowe i dynamiki przedstawione w tablicach oraz części analitycznej zostały opracowane wyłącznie w cenach bieżących.

W publikacji oprócz danych dotyczących produktu krajowego brutto i jego elementów zaprezentowano także dane uzupełniające, pomocne w analizach zróżnicowania potencjału społecznego i ekonomicznego województw i podregionów. Dane te dotyczą wartości brutto środków trwałych, nakładów inwestycyjnych oraz pracujących w gospodarce narodowej i ludności w podziale na ekonomiczne grupy wieku.

Grupowanie danych według województw i podregionów w podziale na rodzaje działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności zostało dokonane *metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności*, tj. według siedziby i podstawowego rodzaju działalności jednostki lokalnej przedsiębiorstwa.

Dane o liczbie pracujących według województw pogrupowano według faktycznego (stałego) miejsca pracy pracowników.

Dane dotyczące pracujących (tablica 7) oraz wartości dodanej brutto na 1 pracującego (tablica 3) w 2002 roku opracowano uwzględniając w obliczeniach pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Podziału środków trwałych według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności w układzie województw dokonano *metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności*.

Podziału nakładów inwestycyjnych według województw dokonano na podstawie faktycznej lokalizacji inwestycji.

Do przeliczeń określonych kategorii makroekonomicznych na 1 mieszkańca przyjęto liczbę ludności według stanu na 30 VI, a do przeliczeń na 1 pracującego – przeciętną w roku liczbę pracujących.

Dane na 1 mieszkańca za lata 2000-2002 obliczono na podstawie liczby ludności uwzględniającej wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

DEFINICJE WAŻNIEJSZYCH POJĘĆ

Jednostka instytucjonalna jest podstawową jednostką klasyfikacyjną w systemie rachunków narodowych. Jest to podmiot prowadzący działalność produkcyjną, posiadający autonomię w podejmowaniu decyzji w zakresie swojej działalności oraz prowadzący pełny zestaw rachunków.

Sektory instytucjonalne są to grupy działających na terenie kraju jednostek instytucjonalnych, różniące się typami zachowań, realizujące odmienne cele ekonomiczne oraz pełniące różne funkcje w procesie produkcji i podziału. Kryteriami zaliczania danej jednostki gospodarki narodowej do określonego sektora instytucjonalnego są: funkcje pełnione w gospodarce, rodzaj aktywności w tworzeniu nowych wartości ekonomicznych oraz sposób uczestniczenia w podziale dochodów. W systemie rachunków narodowych wyróżnia się pięć krajowych sektorów instytucjonalnych:

- sektor przedsiębiorstw, do którego zaliczono podmioty gospodarcze wytwarzające produkty (wyroby i usługi niefinansowe) rynkowe,
- sektor instytucji finansowych i ubezpieczeniowych, do którego zaliczono podmioty gospodarcze zajmujące się pośrednictwem finansowym, pomocniczą działalnością finansową oraz ubezpieczeniami,

- sektor instytucji rządowych i samorządowych, do którego zaliczono podmioty gospodarki narodowej działające na zasadach określonych w ustawie "O finansach publicznych" oraz podmioty, których system finansowy został określony odrębnymi ustawami, a których podstawowym źródłem finansowania są dotacje z budżetu państwa,
- sektor gospodarstw domowych, który tworzą osoby fizyczne pracujące na własny rachunek w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz osoby fizyczne pracujące na własny rachunek poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie z liczbą pracujących do 9 osób, a także osoby fizyczne uzyskujące dochody z pracy najemnej i niezarobkowych źródeł,
- sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych, do którego zaliczono organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje oraz organizacje wyznaniowe.

Suma jednostek instytucjonalnych wchodzących w skład pięciu krajowych sektorów instytucjonalnych tworzy całą gospodarkę narodową.

Rachunek produkcji obejmuje transakcje związane z działalnością produkcyjną. Po stronie przychodów uwzględnia się produkcję globalną (wartość wytworzonych wyrobów i usług), po stronie rozchodów – zużycie pośrednie (wartość wyrobów i usług zużytych w procesie produkcji). Pozycją bilansującą jest wartość dodana brutto.

Rachunek tworzenia dochodów przedstawia powstawanie dochodów, które są bezpośrednio związane z procesem produkcji. Przychodem jest wartość dodana brutto, która jest pozycją bilansującą rachunek produkcji. Po stronie rozchodów występują koszty związane z zatrudnieniem ponoszone przez pracodawców oraz podatki od producentów pomniejszone o dotacje dla producentów. Pozycją zamykającą jest nadwyżka operacyjna brutto (w sektorze gospodarstw domowych *dochód mieszany brutto*).

Rachunek podziału pierwotnego dochodów obrazuje podział dochodów powstałych w procesie produkcji pomiędzy sektorami instytucjonalnymi. Pozycją bilansującą są dochody pierwotne brutto.

Rachunek podziału wtórnego dochodów przedstawia sposób powstawania dochodów do dyspozycji brutto. Pozycją otwierającą – po stronie przychodów – są dochody pierwotne brutto. Podział dochodów pierwotnych brutto dokonuje się w wyniku przepływów pieniężnych pomiędzy jednostkami i sektorami instytucjonalnymi. Dochody pierwotne brutto korygowane są o podatki od dochodów i majątku, składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze (świadczenia z ubezpieczeń społecznych, świadczenia z pomocy społecznej pieniężne) oraz inne transfery bieżące. Pozycją zamykającą są dochody do dyspozycji brutto, które przeznaczone są na finansowanie spożycia i oszczędności brutto.

Produkcja globalna obejmuje wartość wyrobów i usług wytworzonych przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne. Produkcja globalna jest wyceniana w cenach bazowych lub według kosztów produkcji.

Zużycie pośrednie obejmuje wartość zużytych materiałów (łącznie z paliwami) netto, surowców (łącznie z opakowaniami), energii, gazów technicznych i usług obcych (obróbka obca, usługi transportowe, wynajem sprzętu, usługi telekomunikacyjne i obliczeniowe, prowizje płacone za usługi bankowe) oraz koszty podróży służbowych (bez diet) i inne koszty (np. reklamy, reprezentacji, dzierżawy i najmu, koszty biletów służbowych, koszty ryczałtów za używanie własnych pojazdów do celów służbowych itp.). Zużycie pośrednie jest wyceniane w cenach nabycia.

W systemie rachunków regionalnych przyjmuje się zasadę ewidencjonowania produkcji globalnej oraz zużycia pośredniego z uwzględnieniem **obrotów wewnętrznych**, to jest łącznie z wartością produktów wytworzonych przez jedną jednostkę lokalną i przeznaczonych do dalszego przetwarzania w innych jednostkach lokalnych tej samej jednostki instytucjonalnej.

Wartość dodana brutto (WDB) mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim, jest wyrażona w cenach bazowych.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. PKB jest liczony w cenach rynkowych.

Zgodnie z zaleceniami Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich EUROSTAT, w obliczeniach rachunków regionalnych przyjęto zasadę regionalizacji PKB proporcjonalnie do wartości dodanej brutto wytwarzanej w województwach i podregionach.

Kategoria **podatków od produktów** obejmuje następujące podatki:

- podatek od towarów i usług VAT (od produktów krajowych i z importu),
- podatek akcyzowy (od produktów krajowych i z importu),
- cła i podatki od importu,
- podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych, zryczałtowany podatek od okazjonalnych przewozów osób).

Koszty związane z zatrudnieniem są to płatności dokonywane przez pracodawcę na rzecz pracowników w zamian za świadczoną przez nich pracę. Na koszty związane z zatrudnieniem składają się: wynagrodzenia (powiększone o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne płacone przez pracowników), składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców powiększone o składki na Fundusz Pracy oraz inne koszty związane z zatrudnieniem.

Nadwyżka operacyjna brutto określa nadwyżkę lub deficyt powstające w wyniku procesu produkcji przed uwzględnieniem dochodów z tytułu własności. Uzyskuje się ją po odjęciu od wartości dodanej brutto kosztów związanych z zatrudnieniem i podatków od producentów oraz dodaniu dotacji dla producentów. W sektorze gospodarstw domowych jest ona *dochodem mieszanym brutto*.

Dochody pierwotne brutto w sektorze gospodarstw domowych składają się z dochodu mieszanego brutto, dochodów związanych z pracą najemną (od 1999 roku obejmujące całkowite

koszty związane z zatrudnieniem ponoszone przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne, tj. wynagrodzenia łącznie ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne płaconymi przez pracowników, składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców i inne koszty związane z zatrudnieniem) oraz dochodów z tytułu własności. Dochody pierwotne brutto pełnią funkcję kreującą dochody do dyspozycji brutto.

Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych powstają w wyniku skorygowania dochodów pierwotnych brutto o podatki od dochodów i majątku, składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze (świadczenia z ubezpieczeń społecznych, świadczenia z pomocy społecznej pieniężne) oraz inne transfery bieżące.

Dane o **pracujących**¹ dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy,
- pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:
 - właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących: w indywidualnych gospodarstwach rolnych (o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha), na indywidualnych działkach rolnych (o powierzchni użytków rolnych do 1 ha), indywidualnych właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych,
 - właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,
 - inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów),
- członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych, innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną i spółdzielni kółek rolniczych),
- duchownych wszystkich wyznań pełniących obowiązki duszpasterskie.

Do **środków trwałych** zalicza się kompletne i nadające się do użytku składniki majątku o przewidywanym okresie użytkowania dłuższym niż rok. Do środków trwałych zalicza się również drogi publiczne, ulice i place łącznie z poboczami i podbudową, uzbrojenie terenu, zasadzenia wieloletnie, melioracje, budowle wodne, grunty, inwentarz żywy (stado podstawowe), spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego i spółdzielcze prawo do lokalu niemieszkalnego (użytkowego).

Wartość brutto środków trwałych jest to wartość równa nakładom poniesionym na ich zakup lub wytworzenie, bez potrącenia wartości zużycia (umorzenia), wyrażona w bieżących cenach ewidencyjnych, to jest w cenach odtworzenia z września 1994 roku dla środków trwałych oddanych do użytku przed 1 I 1995 r. oraz w cenach nabycia lub wytworzenia w zakresie środków trwałych

¹ Bez pracujących w *szarej gospodarce*.

przekazanych do eksploatacji po 1 I 1995 roku. Wartość brutto w cenach odtworzenia została ustalona w wyniku aktualizacji (wyceny) środków trwałych w gospodarce narodowej dokonanej według stanu w dniu 1 I 1995 r.

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest powstanie nowych środków trwałych lub ulepszenie istniejących obiektów majątku trwałego (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja, adaptacja lub modernizacja), a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji.

Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, a dla kobiet 18-59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność **w wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Dane według rodzajów działalności zostały obliczone zgodnie z **Polską Klasyfikacją Działalności (PKD)**, opracowaną na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich EUROSTAT – *“Nomenclature des Activités de Communauté Européenne – NACE rev. 1”*. Dane w niniejszej publikacji zostały zaprezentowane według następujących grup rodzajów działalności obejmujących kilka sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD):

- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybołówstwo i rybactwo – sekcje: "Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo", "Rybołówstwo i rybactwo",
- przemysł – sekcje: "Górnictwo i kopalnictwo", "Przetwórstwo przemysłowe", "Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę",
- budownictwo – sekcja "Budownictwo",
- usługi rynkowe – sekcje: "Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego", "Hotele i restauracje", "Transport, gospodarka magazynowa i łączność", "Pośrednictwo finansowe", "Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej", "Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna", "Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników",
- usługi nierynkowe – sekcje: "Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenia zdrowotne", "Edukacja", "Ochrona zdrowia i opieka społeczna".

UWAGI TECHNICZNE

W tablicach mogą wystąpić drobne rozbieżności w sumowaniu danych (wyrażonych w liczbach bezwzględnych i względnych) na ogółem wynikające z automatycznych zaokrągleń.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością.

METHODOLOGICAL REMARKS

The publication contains results of calculations of regional gross domestic product and its elements for 2002 by 16 voivodships as well as 45 subregions, corresponding to 2 and 3 level of the Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NTS) as of 31 XII 2002.

Macroeconomic data presented in the publication are calculated according to the principles of Polish system of national accounts as well as recommendations of European System of National and Regional Accounts ESA 1995. The following accounts are compiled in the regional accounts system for each voivodship: the production account and the generation of income account by institutional sectors and kinds of activities as well as the allocation of primary income account and the secondary distribution of income account in the households sector. The following categories are calculated for subregions: gross domestic product (GDP) and gross value added (GVA) by kind of activity.

As a result of European Commission recommendations for EU Member States and Accession Countries, in the years 2002-2003 Central Statistical Office conducted very important revision of data in the national accounts concerning the years 1995-2002. These changes resulted in data revision in regional accounts as well. Revision of data for the years 1995-2001 was conducted at two stages.

At the first stage of data revision for the years 2000-2001:

- 1) the changes in subjective scope of the institutional sectors were introduced, i.e.:
 - a) in the non-financial corporations sector:
 - civil law partnerships – regardless of the number of employed persons (previously with number of employed persons up to 5 persons included in the households sector) and natural persons conducting economic activity employing more than 9 persons (previously – more than 5 persons) were included,
 - budgetary establishments and auxiliary units of budgetary entities conducting economic activity and state agencies were excluded,
 - b) in the general government sector:
 - budgetary establishments and auxiliary units of budgetary entities conducting economic activity and state agencies were included,
 - Open Pension Funds were included in the sub-sector of social security funds,
 - c) in the households sector natural persons conducting economic activity employing up to 9 persons (previously – up to 5 persons) were included,
- 2) the recording of transactions in the accounts of the general government sector was changed from cash basis to an accrual basis,
- 3) the new criterion of qualifying households to the individual sub-sectors was used, also the number of sub-sectors was increased from 4 to 6 sub-sectors,

- 4) valuation of fixed assets according to market prices was done.

Data revised according to the above-mentioned changes were presented in the publication "Gross domestic product by voivodships and subregions in 2001".

Second stage of data revision comprised:

- 1) for the years 1995-1999 data revision as at the first stage,
- 2) for the full time series of 1995-2002:
 - new system of valuation of dwelling services by the user cost method (required by the European Commission from the Accession Countries) was accomplished,
 - depreciation of public roads foundation of the general government sector was included (previously not included).

The publication comprises an annex, which includes tables with revised data concerning:

- gross domestic product and gross value added by voivodships in the years 1995-2000 as well as by subregions in the years 1998-2000,
- nominal income in the households sector by voivodships in the years 1998-2000.

Data for subregions for the years 1998-2001 were calculated according to the Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NTS) as of 31 XII 2002.

Revised in above-mentioned way data concerning regional gross domestic product and its elements are presented in this publication in comparable time series.

Data presented in this publication comprise estimates of the *hidden economy* for:

- registered economic entities employing up to 9 persons (independently of the kind of ownership) as well as employing from 10 to 49 persons in private sector (excluding co-operatives),
- natural persons engaged in non-registered work, primarily within the service activity.

The estimation of the *hidden economy* concerns the concealed production that comprises:

- lowered effects of activities by registered economic units,
- not registered economic activity conducted on own account.

Data in absolute numbers and indices presented in the tables as well as analytical chapters were elaborated only at current prices.

Besides data concerning gross domestic product and its elements there are presented additional data, that can be helpful in preparing analyses of differentiation social and economic potential of voivodships and subregions. The data concern gross fixed assets, investment outlays as well as employment in the national economy and population according to economic age groups.

The grouping of data by voivodships and subregions according to kinds of activities was conducted applying the *local kind of activity unit method* i.e. by the place of residence and main kind of the activity of the local unit of the enterprise.

Data on employed persons by voivodships were grouped according to factual (constant) place of work.

Data concerning employed persons (table 7) as well as gross value added per 1 employed person (table 3) in 2002 are given including in calculations of persons employed on private farms in agriculture the results of the 2002 Population and Housing Census.

The division of fixed assets according to kinds of activities by voivodships was made applying the *local kind of activity unit method*.

The division of investment outlays by voivodships was made on the basis of actual localisation of investment.

When computing per capita data, the population as of 30 VI was adopted, whereas computing per 1 employed person – average number of employed persons was applied.

Data per capita for the years 2000-2002 were calculated on the basis of number of population, which considered the results of the 2002 Population and Housing Census.

DEFINITIONS OF MORE IMPORTANT CONCEPTS

The institutional unit is a basic classification unit in the system of national accounts. The institutional unit is a unit conducting manufacturing activities, characterised by a decision-making autonomy in the field of its activities and keeping a complete set of accounts.

Institutional sectors are groups of institutional units conducting activities on the territory of the country, differing in their economic behaviour, realising separate economic purposes and having different functions in the process of production and distribution. Criteria of rating a given unit of the national economy among institutional sectors are: economic functions performed, kind of activity in the creation of new economic values and the way of participation in the distribution of income. The five following institutional sectors are defined in the system of national accounts:

- non-financial corporations sector which includes economic entities manufacturing market products (goods and non-financial services),
- financial corporations sector which includes economic entities engaged in financial intermediation, auxiliary financial activity as well as in insurance activity,

- general government sector which includes entities of the national economy operating according to the principles described in act “Public Finance” as well as entities for which the financial system was defined in special regulations and the main source of financing of which are subsidies from the state budget,
- households sector which includes own-account workers on private farms in agriculture as well as natural persons working outside private farms in agriculture, employing up to 9 persons as well as natural persons obtaining income from hired work and non-earned sources,
- non-profit institutions serving households sector which includes social organisations, political parties, trade unions, associations, foundations and religious organisations.

The sum of institutional sectors included in five national institutional sectors composes the entire national economy.

Production account includes transactions connected with production activity. It is composed of gross output (value of manufactured goods and services) on the side of resources and of intermediate consumption (value of consumed materials used in the production process) on the side of uses. Gross value added is the balancing item of this account.

Generation of income account presents the formation of income, which is directly connected with the production process. The balancing item of the production account i.e. gross value added is on the resources side of this account. On the uses side there are compensation of employees as well as taxes less subsidies. Gross operating surplus is a closing item of this account (in the households sector – *gross mixed income*).

Allocation of primary income account presents the distribution of income resulting from production process and property income among institutional sectors. The balancing item of this account is gross primary income.

Secondary distribution of income account presents the way of creation of gross disposable income. The opening item on the side of resources is gross primary income. The distribution of gross primary income is accomplished through monetary flows between units and institutional sectors. Gross primary income is corrected by current taxes on income, wealth, etc., social contributions, social benefits other than social transfers in kind (social security benefits in cash, social assistance benefits in cash) and other current transfers. Gross disposable income, which is the closing item of this account, is designated for final consumption expenditures and savings gross.

Gross output comprises the value of goods and services being the result of the production activity of all national institutional units. Gross output is valued at basic prices or according to the production costs

Intermediate consumption includes the value of consumed materials (including fuels) in net terms, raw materials (including packaging), energy, technological gases, outside services (outside processing, transport services, equipment rental, telecommunication and accounting services, commissions paid for banking services), costs of business trips (excluding travelling allowances) as well as other costs (e.g., advertising, representation, rental and leasing costs, ticket costs for official business, costs of lump-sum payments for using personal vehicles for official business etc.) Intermediate consumption is presented at purchasers' prices.

In the regional accounts system the principle of recording gross output as well as intermediate consumption including **internal turnover** is accepted i.e. jointly with value of products produced by one local unit and destined for further processing in other local units of the same institutional units.

Gross value added (GVA) measures the newly generated value as a result of the production activity of all national institutional units. It is calculated as the difference between gross output and intermediate consumption and is presented at basic prices.

Gross domestic product (GDP) illustrates the final result of the activity of all entities of the national economy. It accounts for the sum of the gross value added generated by all national institutional units, increased by taxes on products and decreased by subsidies on products. Gross domestic product is calculated at market prices.

According to recommendations of the Statistical Office of the European Communities EUROSTAT, the principle of regionalization of GDP proportionally to gross value added generated in the voivodships as well as the subregions was adopted in calculations.

The category of **taxes on products** comprises the following taxes:

- VAT on commodities and services (domestic and imported),
- excise tax (on domestic and imported products),
- duties and taxes on import,
- taxes on certain services (e.g. gambling and betting, lump-sum tax on occasional transport of passengers).

Compensation of employees is payments paid by employers to employees in return for work done by latter. Compensation of employees comprises wages and salaries (increased by contributions to compulsory social and health security paid by employees), contributions to compulsory social security paid by employers increased by contributions to the Labour Fund as well as other costs connected with employment.

Gross operating surplus defines the surplus or deficit resulting in the production process before including the property income. It is calculated as a result of subtraction between gross value added and compensation of employees as well as taxes on production less subsidies on production. In the households sector it is *gross mixed income*.

Gross primary income in the households sector includes: gross mixed income, income connected with hired work (since 1999 comprising total compensation of employees borne by all

national institutional units, i.e. wages and salaries jointly with contributions to compulsory social security and health security paid by employees, contributions to compulsory social security paid by employers and other costs connected with employment) as well as property income. Gross primary income fulfils the function of creating gross disposable income.

Gross disposable income in the households sector is obtained as a result of correcting gross primary income by current taxes on income, wealth, etc., social contributions, social benefits other than social transfers in kind (social security benefits in cash, social assistance benefits in cash) and other current transfers.

Data regarding **employment**¹ concern persons performing work, which provides earnings or income. Employment includes:

- employees hired on the basis of employment,
- employers and own-account workers, i.e.:
 - owners, co-owners and leaseholders of private farms in agriculture (including contributing family workers), i.e. working on private farms (with area up to 1 ha and more than 1 ha of agricultural land) as well as individual owners of livestock who do not possess agricultural land,
 - owners and co-owners (including contributing family workers; excluding partners in companies who do not work in them) of entities conducting economic activity other than that related to private farms in agriculture,
 - other self-employed persons, e.g., persons practising learned professions;
- outworkers,
- agents (including contributing family workers and persons employed by agents),
- members of agricultural production co-operatives (agricultural producers' co-operatives, other co-operatives engaged in agricultural production and agricultural farmers' co-operatives),
- clergy fulfilling priestly obligations.

Fixed assets include asset components and other objects completed and ready for usage with an expected period of utility exceeding 1 year. Fixed assets also include public roads, streets and squares, together with shoulders and foundations, development of tracts of land, long-term plantings, meliorations, water structures, land, livestock (basic herd), co-operative ownership right to residential premise and co-operative right to non-residential (utilitarian) premise.

The gross value of fixed assets is the value equal to the outlays incurred on purchasing or manufacturing them, without deducting consumption value (depreciation), presented at current book-keeping prices, i.e. at replacement prices of September 1994 for fixed assets designated for exploitation before 1 I 1995 as well as at purchasing or manufacturing prices within the scope of fixed

¹ Excluding persons working in the *hidden economy*.

assets designated for exploitation after 1 I 1995. The gross value at replacement prices was established as a result of the revaluation of fixed assets in the national economy made as of 1 I 1995.

Outlays on fixed assets are financial or tangible outlays, the purpose of which is the creation of new fixed assets or the improvement of existing capital assets items (rebuilding, enlargement, reconstruction or modernisation) as well as outlays on so-called initial investments.

The **working age** population refers to the population in age of ability to work. It refers to males, aged 18-64, and females, aged 18-59. The **non-working age** population is defined as the **pre-working age** population i.e. up to the age of 17 and the **post-working age** population i.e., 65 and more for males and 60 and more for females.

Data by kinds of activities were calculated in accordance with the **Polish Classification of Activities (PKD)** compiled on the basis of Statistical Office of the European Community EUROSTAT publication *"Nomenclature des Activités de Communauté Européenne – NACE rev. 1"*. Data in the present publication are displayed according to the following kind-of-activity groups, including a few sections of the Polish Classification of Activities (PKD):

- agriculture, hunting and forestry; fishing – sections: "Agriculture, hunting and forestry", "Fishing",
- industry – sections: "Mining and quarrying", "Manufacturing", "Electricity, gas and water supply",
- construction – section "Construction",
- market services – sections: "Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods", "Hotels and restaurants", "Transport, storage and communication", "Financial intermediation", "Real estate, renting and business activities", "Other community, social and personal service activities", "Private household with employed persons",
- non-market services – sections: "Public administration and defence; compulsory social security", "Education", "Health and social work".

TECHNICAL REMARKS

There is a possibility of some discrepancies in the addition of data for total items in the tables (expressed in absolute as well as relative numbers) due to the electronic method of data processing.

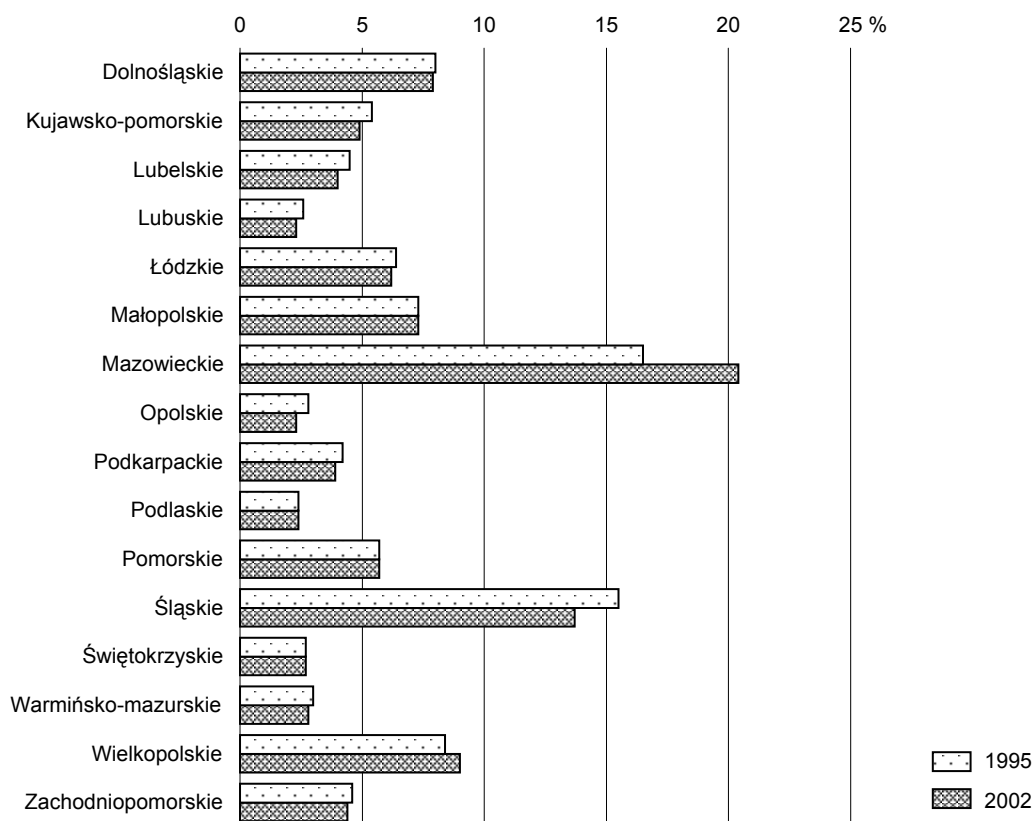
Relative numbers (indices, percentages) were calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.

TERYTORYALNE ZRÓŻNICOWANIE PRODUKTU KRAJOWEGO BRUTTO

W 2002 roku wartość wytworzonego **produktu krajowego brutto** wyniosła 781112,4 mln zł. W porównaniu do roku 2001 była w cenach bieżących wyższa o 2,7% oraz ponad dwukrotnie w odniesieniu do poziomu 1995 roku. W latach 1995-2002 średnie roczne tempo wzrostu produktu krajowego brutto wynosiło 13,4% (w cenach bieżących).

Wyniki obliczeń produktu krajowego brutto w przekroju terytorialnym za lata 1995-2002 wskazywały na pogłębianie się dysproporcji w poziomie rozwoju gospodarczego województw. Udziały poszczególnych województw w generowaniu produktu krajowego brutto były wyraźnie zróżnicowane – w 2002 roku kształtowały się na poziomie od 2,3% w województwach: opolskim i lubuskim do 20,4% w województwie mazowieckim (w 1995 roku od 2,4% w województwie podlaskim do 16,5% w województwie mazowieckim). Rozpiętość pomiędzy województwami charakteryzującymi się największym i najmniejszym udziałem w tworzeniu produktu krajowego brutto w omawianym okresie zwiększyła się – z 14,1 punktu procentowego w 1995 roku do 18,1 punktu procentowego w roku 2002. Konsekwencją tych zmian było pogorszenie się relacji pomiędzy województwami o największym i najmniejszym udziale w generowaniu produktu krajowego brutto – wartość PKB wytworzonego w województwie mazowieckim była w 1995 roku prawie 7-krotnie wyższa niż w województwie podlaskim, a w 2002 roku już prawie 9-krotnie wyższa niż w województwie opolskim.

Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto

W porównaniu do 1995 roku tylko dwa województwa – mazowieckie i wielkopolskie – zwiększyły swoje udziały w tworzeniu produktu krajowego brutto, udziały dziesięciu województw zmniejszyły się, a pozostałych czterech województw nie zmieniły się (małopolskie, pomorskie, świętokrzyskie i podlaskie). Lokaty trzynastu województw – pod względem wielkości produktu krajowego brutto – były takie same, zmieniła się kolejność tylko trzech województw zajmujących jedno z ostatnich miejsc.

Charakterystyczną cechą polskiej gospodarki jest silna koncentracja generowania produktu krajowego brutto w kilku województwach. W czołówce województw o największych udziałach w tworzeniu produktu krajowego brutto w latach 1995-2002 niezmiennie pozostawały dwa województwa: mazowieckie i śląskie, wytwarzające w kolejnych latach omawianego okresu w sumie około 1/3 krajowej wartości PKB. Łączny udział tych województw w generowaniu produktu krajowego brutto, w których w 2002 roku pracowało 28,7% ogółu pracujących w gospodarce narodowej, zwiększył się z 32,0% w 1995 roku do 34,2% w roku 2002, wyłącznie za sprawą wzrostu udziału województwa mazowieckiego – z 16,5% w roku 1995 do 20,4% w roku 2002. Natomiast udział województwa śląskiego zmniejszył się w tym okresie – w 1995 roku wynosił 15,5%, a w roku 2002 już tylko 13,7%. Tak znaczny spadek udziału województwa śląskiego w generowaniu produktu krajowego brutto był spowodowany głównie zmniejszającym się udziałem przemysłu w tworzeniu wartości dodanej brutto województwa.

W grupie pięciu województw o najwyższych udziałach w tworzeniu produktu krajowego brutto, oprócz mazowieckiego i śląskiego, w latach 1995-2002 były także województwa: wielkopolskie, dolnośląskie i małopolskie, zajmujące w każdym z omawianych lat te same lokaty. W 2002 roku jednostki produkcyjne z wymienionych pięciu województw, w których pracowało 53,3% ogółu pracujących w gospodarce narodowej, wytworzyły w sumie 58,4% krajowej wartości PKB (w 1995 roku – 55,8%).

Stała była również grupa województw, które w kolejnych latach omawianego okresu zajmowały 5 ostatnich miejsc w generowaniu produktu krajowego brutto (o udziale 3% i mniejszym każde), lecz ich kolejność zmieniała się – były to województwa: opolskie, lubuskie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. W 2002 roku łącznie wypracowały one 12,5% krajowej wartości produktu krajowego brutto (w 1995 roku – 13,5%), skupiając na swoim terenie 14,3% ogółu pracujących w gospodarce narodowej. Wartość produktu krajowego brutto wytworzonego w województwie opolskim stanowiła 11,2% PKB wytworzonego w województwie mazowieckim (w roku 1995 produkt krajowy brutto województwa podlaskiego stanowił 14,6% poziomu PKB województwa mazowieckiego).

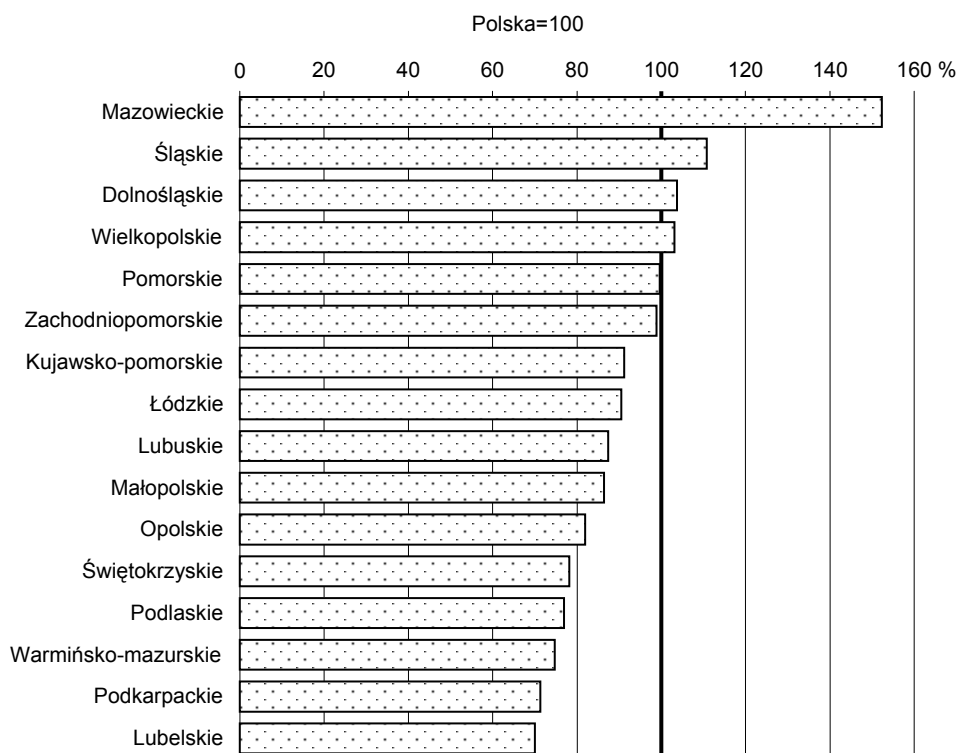
Dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego województw najlepiej obrazuje **produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca**. W 2002 roku przeciętny poziom tego miernika dla Polski wyniósł 20431 zł (w 2000 roku – 18922 zł, a w 2001 roku – 19884 zł). W latach 2000-2002 województwa charakteryzujące się wysokim udziałem w tworzeniu produktu krajowego brutto cechowały się także wysokim jego poziomem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (powyżej średniej krajowej) – były to województwa: mazowieckie, śląskie, dolnośląskie i wielkopolskie. Najwyższy poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w 2002 roku odnotowano w województwie mazowieckim – 31115 zł, przekraczający przeciętną w kraju o 52,3% (w 2000 roku – o 45,1%,

a w 2001 roku – o 52,0%). Relacja do średniej krajowej dla województwa śląskiego, które zajmowało pod względem wysokości produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca drugą lokatę, była już znacznie mniej korzystna – wartość PKB na 1 mieszkańca w 2002 roku wyniosła 22627 zł, przewyższając przeciętną dla kraju tylko o 10,8% (w 2000 roku – o 10,8%, a w 2001 roku – o 9,4%). W 2002 roku poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca przekraczający przeciętną w kraju odnotowano również w województwach: dolnośląskim – 103,7% średniej krajowej (w 2000 roku – 104,5%, a w 2001 roku – 102,5%) oraz w województwie wielkopolskim – 103,1% średniej krajowej (w 2000 roku – 106,2%, a w 2001 roku – 105,7%).

Niski poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w latach 2000-2002 utrzymywał się w województwach: lubelskim, podkarpackim, warmińsko-mazurskim, podlaskim i świętokrzyskim – w kolejnych latach nieznacznie zmieniały się tylko ich lokaty. W 2002 roku wartość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca kształtowała się w tych województwach na poziomie od 70,0% do 78,2% średniej krajowej (w 2000 roku od 69,9% do 78,6%, a w roku 2001 od 70,8% do 77,4%). Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w pozostałych 7 województwach w 2002 roku kształtował się również na poziomie poniżej przeciętnej wartości w kraju – wynosił od 81,9% do 99,6% średniej krajowej (w 2000 roku od 85,6% do 103,1%, a w 2001 roku od 82,9% do 100,8%).

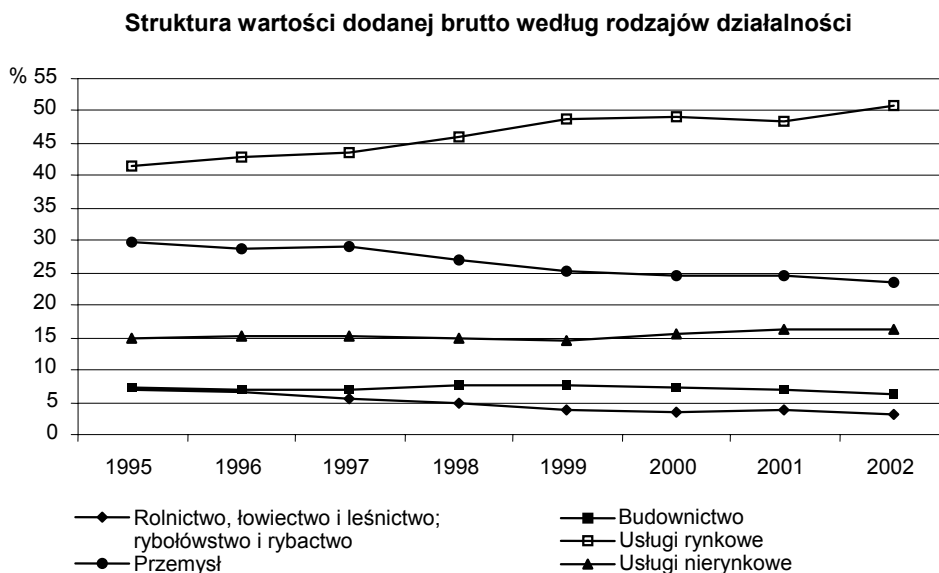
Najniższy poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca odnotowany w 2002 roku w województwie lubelskim stanowił 46,0% poziomu tego miernika uzyskanego w województwie mazowieckim. W latach 2000-2002 zauważalne było pogarszanie się tej relacji – najniższy poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca województwa lubelskiego stanowił w 2000 roku 48,1% wartości PKB na 1 mieszkańca najlepszego pod tym względem województwa mazowieckiego, a w 2001 roku – 46,6%.

Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2002 r.

WARTOŚĆ DODANA BRUTTO WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI

W latach 1995-2002 dokonały się istotne zmiany w strukturze rodzajowej gospodarki kraju i województw – zmniejszył się udział przemysłu oraz rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa łącznie z rybołówstwem i rybactwem na rzecz usług rynkowych, których udział w generowaniu wartości dodanej brutto był najwyższy.

Jednostki prowadzące działalność w **usługach rynkowych** w 2002 roku wypracowały 50,9% krajowej wartości dodanej brutto – więcej o 2 punkty procentowe niż w 2001 roku oraz o 9,4 punktu procentowego w stosunku do 1995 roku. W przekroju województw udział jednostek usług rynkowych w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2002 roku kształtował się na poziomie od 43,2% w województwie opolskim do 59,9% w województwie mazowieckim. W 2002 roku wyższym odsetkiem usług rynkowych niż średnia krajowa – oprócz województwa mazowieckiego – charakteryzowały się województwa: zachodniopomorskie (54,7%), pomorskie (51,1%) i małopolskie (51,0%). Poniżej zestawiono województwa, w których udział jednostek usług rynkowych w tworzeniu wartości dodanej brutto przewyższał przeciętną w kraju:

Województwa	Udział usług rynkowych w tworzeniu wartości dodanej brutto		
	1995	2001	2002
Polska	41,5	48,9	50,9
<i>Województwo = 100</i>			
Mazowieckie	48,1	58,3	59,9
Zachodniopomorskie	46,4	51,4	54,7
Pomorskie	45,2	49,7	51,1
Małopolskie	40,6	48,7	51,0

W porównaniu do 2001 roku we wszystkich województwach odnotowano wzrost udziału jednostek prowadzących działalność w usługach rynkowych, przy czym największy w zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim (odpowiednio o 3,3 i 3,2 punktu procentowego). Również we wszystkich województwach wystąpił wzrost udziału usług rynkowych w porównaniu do 1995 roku – największy w województwach: mazowieckim (o 11,8 punktu procentowego) i małopolskim (o 10,4 punktu procentowego), a najmniejszy w województwie świętokrzyskim (o 3,6 punktu procentowego).

W 2002 roku jednostki prowadzące działalność w **przemysle** wytworzyły 23,6% krajowej wartości dodanej brutto. Spadek udziału przemysłu w generowaniu krajowej wartości dodanej brutto w stosunku do 2001 roku wyniósł 0,6 punktu procentowego, a w porównaniu do 1995 roku zmniejszył się o 6 punktów procentowych. W poszczególnych województwach w 2002 roku odnotowano znaczne zróżnicowanie udziału przemysłu – najwyższy w województwie śląskim (31,6%) oraz najniższy w województwach: zachodniopomorskim i lubelskim (17,5%). Województwa o udziałach jednostek przemysłowych w tworzeniu wartości dodanej brutto przekraczających średnią krajową przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Województwa	Udział przemysłu w tworzeniu wartości dodanej brutto		
	1995	2001	2002
Polska	29,6	24,2	23,6
<i>Województwo = 100</i>			
Śląskie	40,6	32,4	31,6
Opolskie	31,6	27,4	26,2
Wielkopolskie	29,8	25,5	26,0
Podkarpackie	31,4	26,4	25,9
Dolnośląskie	32,1	26,2	25,9
Łódzkie	30,4	27,0	25,8
Kujawsko-pomorskie	30,3	25,0	23,8
Lubuskie	23,8	23,8	23,7

W porównaniu do 2001 roku w 13 województwach odnotowano spadek udziału przemysłu – od 0,1 punktu procentowego w województwie lubuskim do 2,6 punktu procentowego w województwie zachodniopomorskim. Natomiast w województwie wielkopolskim wystąpił wzrost udziału jednostek przemysłowych (o 0,5 punktu procentowego), a w województwach: mazowieckim i pomorskim udział ten nie zmienił się. W porównaniu do 1995 roku we wszystkich województwach wystąpił spadek udziału przemysłu, przy czym największy w województwie śląskim – o 9 punktów procentowych, a najmniejszy w województwie lubuskim – o 0,1 punktu procentowego.

Jednostki prowadzące działalność w **usługach nierynkowych** w 2002 roku wypracowały 16,3% krajowej wartości dodanej brutto (w 2001 roku – 16,4%). W porównaniu do 1995 roku udział jednostek usług nierynkowych w tworzeniu krajowej wartości dodanej brutto wzrósł o 1,4 punktu procentowego. Największy udział jednostek usług nierynkowych w roku 2002 charakteryzował

województwo lubelskie – 22,9%. Tylko w 3 województwach odnotowano udziały usług nierynkowych poniżej średniej krajowej – były to województwa: wielkopolskie, mazowieckie i śląskie (odpowiednio 15,1%, 13,2% i 12,8%). W przekroju województw w porównaniu do 1995 roku w 14 województwach odnotowano wzrost udziału usług nierynkowych – od 0,9 punktu procentowego w województwie pomorskim do 5,5 punktu procentowego w województwie świętokrzyskim. Natomiast w województwach: lubuskim i mazowieckim wystąpił spadek udziału jednostek usług nierynkowych (o 1,7 punktu procentowego).

W 2002 roku jednostki prowadzące działalność w **budownictwie** wytworzyły 6,2% krajowej wartości dodanej brutto. Największy udział jednostek budowlanych w generowaniu wartości dodanej brutto województwa w 2002 roku odnotowano w województwie świętokrzyskim – 7,8%, a najmniejszy w województwach: mazowieckim i łódzkim – 5,4%. Poniżej zestawiono województwa, w których udział budownictwa w tworzeniu wartości dodanej brutto kształtował się powyżej średniej krajowej:

Województwa	Udział budownictwa w tworzeniu wartości dodanej brutto		
	1995	2001	2002
Polska	7,2	6,8	6,2
<i>Województwo = 100</i>			
Świętokrzyskie	6,8	8,7	7,8
Małopolskie	8,2	7,7	7,1
Pomorskie	6,9	7,9	6,8
Wielkopolskie	8,0	7,3	6,7
Opolskie	8,2	7,2	6,6
Dolnośląskie	8,0	7,2	6,5
Śląskie	8,1	7,1	6,4
Zachodniopomorskie	6,8	6,7	6,3

W porównaniu do 2001 roku we wszystkich województwach wystąpił spadek udziału budownictwa, przy czym największy w województwie pomorskim – o 1,1 punktu procentowego. W latach 1995-2002 udział jednostek budowlanych w tworzeniu wartości dodanej brutto w kraju utrzymywał się na zbliżonym poziomie. W przekroju województw zróżnicowanie i skala zmian w udziale tej grupy jednostek w porównaniu z innymi rodzajami działalności były najmniejsze. Natomiast w porównaniu z rokiem 1995 tylko w 4 województwach odnotowano wzrost udziału budownictwa – największy w województwie świętokrzyskim (o 1 punkt procentowy).

W latach 1995-2002 obserwowano obniżanie się udziału **rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa; rybołówstwa i rybactwa** w krajowej wartości dodanej brutto. W 2002 roku udział rolnictwa wyniósł 3,1% wobec 6,8% w 1995 roku. W poszczególnych województwach udziały jednostek rolniczych w generowaniu wartości dodanej brutto były znacznie zróżnicowane – w 2002 roku od 1,0% w województwie śląskim do 6,0% w województwie podlaskim. Województwa o udziałach jednostek

rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa; rybołówstwa i rybactwa w tworzeniu wartości dodanej brutto przekraczających przeciętną w kraju przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Województwa	Udział rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa; rybołówstwa i rybactwa w tworzeniu wartości dodanej brutto		
	1995	2001	2002
Polska	6,8	3,7	3,1
<i>Województwo = 100</i>			
Podlaskie	13,2	6,9	6,0
Wielkopolskie	10,9	6,6	5,2
Świętokrzyskie	10,2	4,9	5,1
Kujawsko-pomorskie	7,9	4,5	5,0
Lubelskie	13,1	6,9	5,0
Opolskie	9,7	4,9	4,7
Warmińsko-mazurskie	11,7	6,2	4,3
Zachodniopomorskie	6,9	4,2	3,8
Lubuskie	6,2	3,9	3,2

W porównaniu do 2001 roku w 2 województwach – kujawsko-pomorskim i świętokrzyskim – wystąpił nieznaczny wzrost udziału rolnictwa, a w pozostałych województwach odnotowano jego spadek, przy czym największy odnotowano w województwach: lubelskim i warmińsko-mazurskim (o 1,9 punktu procentowego) oraz wielkopolskim (o 1,4 punktu procentowego). Natomiast w stosunku do 1995 roku spadek udziału rolnictwa wystąpił we wszystkich województwach, największy w województwach: lubelskim – o 8,1 punktu procentowego, warmińsko-mazurskim – o 7,4 punktu procentowego, podlaskim – o 7,2 punktu procentowego, wielkopolskim – o 5,7 punktu procentowego, podkarpackim – o 5,3 punktu procentowego, świętokrzyskim – o 5,1 punktu procentowego oraz opolskim – o 5 punktów procentowych.

DOCHODY GOSPODARSTW DOMOWYCH

Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w 2002 roku wyniosły 566030,8 mln zł – w porównaniu do 2001 roku wzrosły o 2,0%. Największe udziały w uzyskanych przez gospodarstwa domowe dochodach do dyspozycji brutto w 2002 roku odnotowano dla województw: mazowieckiego – 17,1% i śląskiego – 14,1%. Udziały tych województw nie zmieniły się w stosunku do 2001 roku, a w porównaniu z 2000 rokiem nieznacznie zwiększył się udział województwa mazowieckiego, a udział województwa śląskiego zmniejszył się. Łącznie województwa te w 2002 roku osiągnęły 31,3% krajowej wielkości dochodów do dyspozycji brutto (w 2000 roku – 31,1% oraz w 2001 roku – 31,2%). W latach 2000-2002 w pierwszej piątce województw o największych udziałach w kraju pod względem wielkości dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych były także województwa: wielkopolskie, dolnośląskie i małopolskie – razem ich udział

w 2002 roku wyniósł 56,0% dochodów do dyspozycji brutto gospodarstw domowych w kraju (w 2000 roku – 56,0%, a w 2001 – 55,9%). Na terenie wymienionych województw w 2002 roku mieszkało 50,6% ludności kraju. Stała była również w omawianym okresie grupa województw o udziale poniżej 4% w dochodach do dyspozycji brutto gospodarstw domowych w kraju – były to województwa: warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie, podlaskie, lubuskie i opolskie. W 2002 roku w sumie uzyskały one 13,2% krajowej wielkości dochodów do dyspozycji brutto (w 2000 roku – 13,4%, a w 2001 roku – 13,3%), skupiając na swoim terenie 15,7% ludności kraju. Porównanie terytorialnej struktury dochodów do dyspozycji brutto gospodarstw domowych w latach 2000-2002 oraz ludności przedstawia poniższe zestawienie:

Województwa	Nominalne dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych			Ludność
	2000	2001	2002	
	Polska = 100			
Mazowieckie	16,9	17,1	17,1	13,4
Śląskie	14,2	14,1	14,1	12,4
Wielkopolskie	9,0	9,1	8,9	8,8
Dolnośląskie	8,0	8,0	8,1	7,6
Małopolskie	7,8	7,7	7,8	8,5
Łódzkie	6,7	6,6	6,6	6,8
Pomorskie	5,5	5,5	5,5	5,7
Kujawsko-pomorskie	4,9	5,0	5,1	5,4
Lubelskie	4,6	4,7	4,6	5,7
Zachodniopomorskie	4,7	4,6	4,6	4,4
Podkarpackie	4,3	4,3	4,3	5,5
Warmińsko-mazurskie	3,1	3,0	3,0	3,7
Świętokrzyskie	2,9	2,9	2,9	3,4
Podlaskie	2,6	2,6	2,6	3,2
Lubuskie	2,5	2,5	2,4	2,6
Opolskie	2,3	2,3	2,3	2,8

Podstawowym elementem kształtującym dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych są dochody pierwotne brutto. Ich udział w dochodach do dyspozycji brutto (łącznie z podatkami od dochodów i majątku oraz składkami na ubezpieczenia społeczne) w 2002 roku wyniósł w kraju 79,6% (w 2000 roku – 80,8% oraz w 2001 roku – 80,4%). W poszczególnych województwach udziały te wynosiły od 75,1% w województwie lubelskim do 85,4% w województwie mazowieckim (w 2000 i 2001 roku od 76,0% do 86,0% także w tych samych województwach). Udziały powyżej przeciętnej w kraju odnotowano oprócz mazowieckiego również w województwach: zachodniopomorskim, pomorskim i wielkopolskim.

W 2002 roku relacja wynagrodzeń i innych dochodów związanych z pracą najemną (łącznie ze składkami na ubezpieczenia społeczne płaconymi przez pracowników) do dochodów do dyspozycji

brutto gospodarstw domowych (łącznie z podatkami od dochodów i majątku oraz składkami na ubezpieczenia społeczne) wyniosła 39,1% (w 2000 roku – 39,5%, a w 2001 roku – 40,0%). W poszczególnych województwach relacja ta kształtowała się na poziomie od 34,7% w województwie świętokrzyskim do 45,8% w województwie mazowieckim (w 2000 roku od 35,4% w zachodniopomorskim do 45,0% w mazowieckim oraz w 2001 roku od 35,6% w lubelskim do 46,2% również w mazowieckim).

Znaczącym składnikiem dochodów do dyspozycji brutto gospodarstw domowych są świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze (świadczenia z ubezpieczeń społecznych – emerytury, renty, zasiłki i dodatki oraz świadczenia z pomocy społecznej). W porównaniu z 2001 rokiem wypłaty świadczeń społecznych wzrosły o 6,4%. Relacja pomiędzy świadczeniami społecznymi, a dochodami do dyspozycji brutto gospodarstw domowych (łącznie z podatkami od dochodów i majątku oraz składkami na ubezpieczenia społeczne) w 2002 roku w kraju wyniosła 19,3% (w 2000 roku – 18,3%, a w 2001 roku – 18,4%). W przekroju województw kształtowała się na poziomie od 13,8% w województwie mazowieckim do 23,4% w województwie lubelskim (w tych samych województwach w 2000 roku odpowiednio od 13,3% do 22,8% oraz w 2001 roku – od 13,2% do 22,4%).

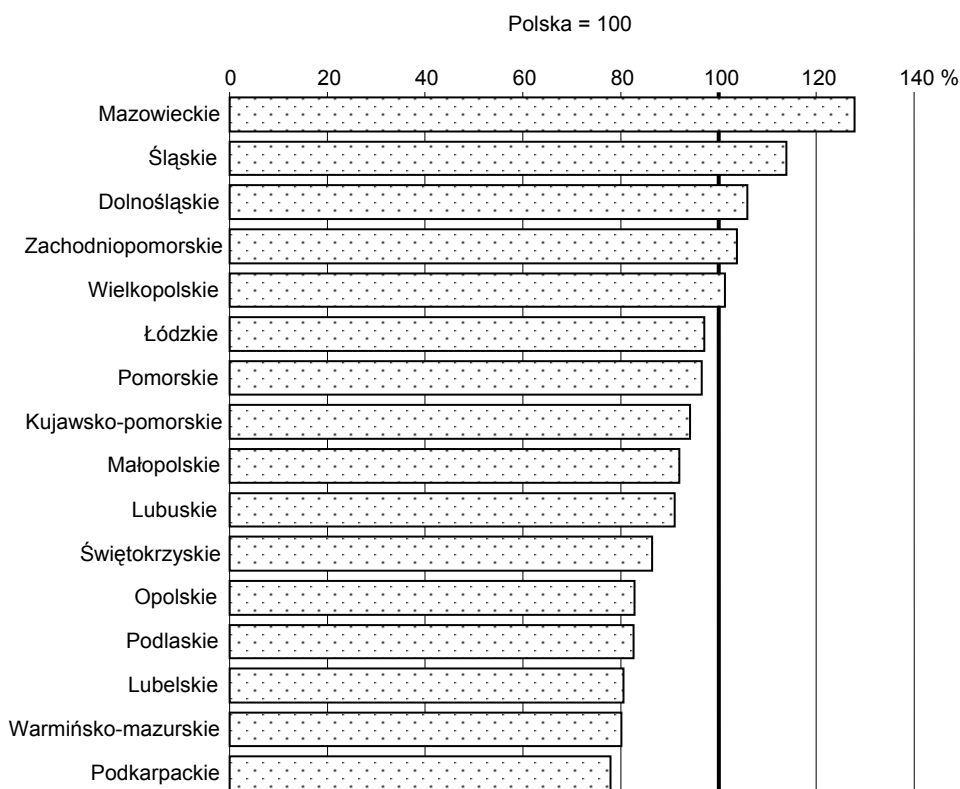
Obciążenia dochodów gospodarstw domowych na rzecz sektora instytucji rządowych i samorządowych obrazuje relacja podatków od dochodów i majątku do dochodów do dyspozycji brutto gospodarstw domowych, obliczanymi łącznie z tymi podatkami oraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne. W 2002 roku, podobnie jak w 2001 roku, relacja ta wyniosła 4,9% (w 2000 roku – 5,2%). Zróżnicowanie obciążeń dochodów gospodarstw domowych w poszczególnych województwach kształtowało się od 3,6% w województwach: podkarpackim i lubelskim do 7,3% w województwie mazowieckim (w 2001 roku w tych samych województwach odpowiednio od 3,5% do 7,2%, a w 2000 roku od 3,7% w podkarpackim do 7,4% w mazowieckim).

Jednym z mierników określających stopień zamożności i materialny poziom życia mieszkańców są **dochody do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca**. W 2002 roku nominalne dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w kraju wyniosły 14805 zł i były o 2,1% wyższe od uzyskanych w 2001 roku. Poziom dochodów do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca w przekroju województw był znacznie zróżnicowany. Najwyższe nominalne dochody do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca w latach 2000-2002 osiągnęli członkowie gospodarstw domowych w województwie mazowieckim – w 2002 roku wyniosły one 18920 zł i przewyższały o 27,8% przeciętne dochody mieszkańca kraju (w 2000 roku o 26,7%, a w 2001 roku o 27,9%). Przeciętne dochody do dyspozycji brutto mieszkańca województwa mazowieckiego w 2002 roku były o 64,2% (w 2000 roku o 60,8% oraz w 2001 roku o 62,9%) wyższe od dochodów mieszkańca województwa podkarpackiego, w którym to odnotowano najniższy ich poziom (11522 zł). Nominalne dochody do

dyspozycji brutto przypadające na mieszkańca województwa podkarpackiego w 2002 roku stanowiły 60,9% dochodów mieszkańca województwa mazowieckiego oraz 77,8% średniej krajowej (w 2000 roku odpowiednio 62,2% i 78,8% oraz w 2001 roku odpowiednio 61,4% i 78,5%). Przedstawione relacje pomiędzy województwami charakteryzującymi się największym i najmniejszym poziomem dochodów do dyspozycji na 1 mieszkańca świadczą o powiększaniu się rozpiętości w dochodach mieszkańców województw.

W 2002 roku poziom dochodów do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca powyżej średniej krajowej, oprócz mieszkańców województwa mazowieckiego, uzyskali również mieszkańcy województw: śląskiego – 113,9% (w 2001 roku 113,1%), dolnośląskiego – 105,9% (w 2001 roku 105,6%), zachodniopomorskiego – 103,8% (w 2001 roku 104,2%) oraz wielkopolskiego – 101,3% (w 2001 roku 103,6%). Natomiast najniższy poziom tego miernika – poniżej 85% średniej krajowej – odnotowano, oprócz województwa podkarpackiego, także w województwach: opolskim – 82,8% (w 2001 roku 81,5%), podlaskim – 82,6% (w 2001 roku 82,9%), lubelskim – 80,6% (w 2001 roku 80,7%) oraz warmińsko-mazurskim – 80,1% (w 2001 roku 81,5%). Natomiast dochody do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca w pozostałych 6 województwach kształtowały się w 2002 roku na poziomie od 86,4% (w województwie świętokrzyskim) do 97,2% (w województwie łódzkim) średniej krajowej.

**Nominalne dochody do dyspozycji brutto
w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w 2002 r.**

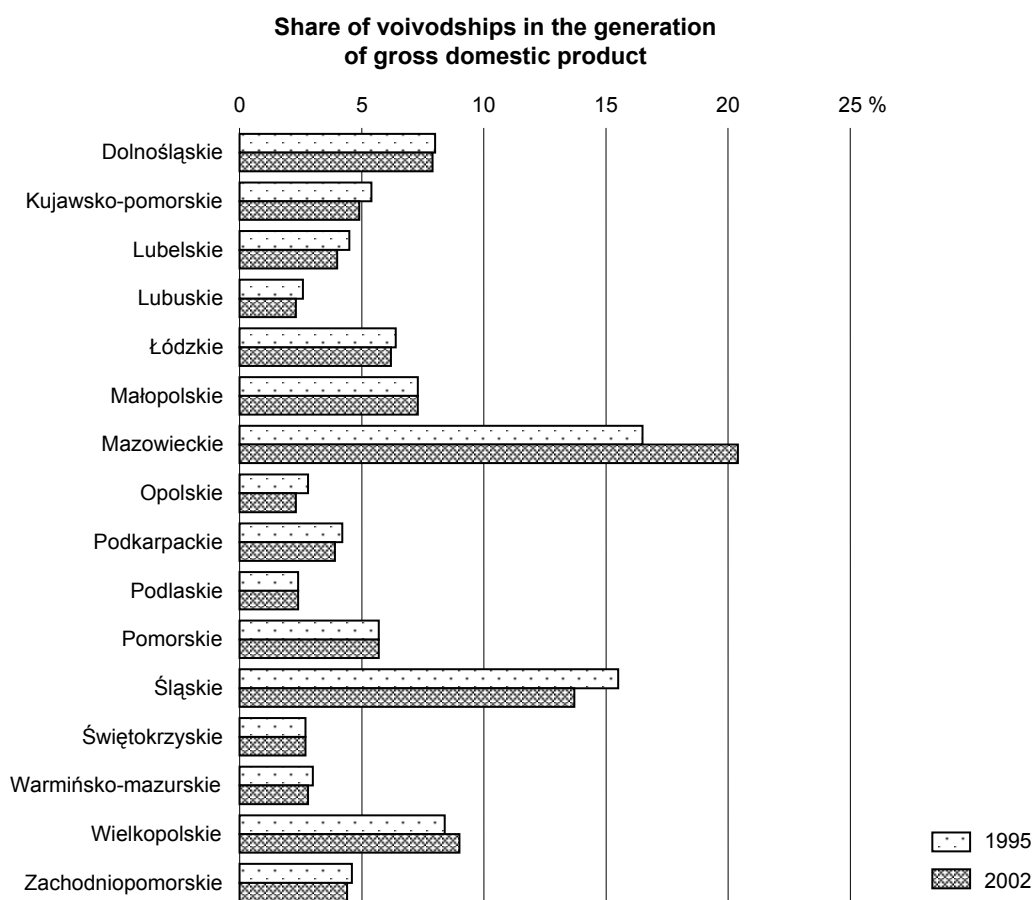
Porównanie poziomu dochodów do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca oraz produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w 2002 roku wskazuje na większe zróżnicowanie między województwami w zakresie PKB na 1 mieszkańca (relacja dla województw: mazowieckiego i lubelskiego – 2,2:1), niż dochodów do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca (relacja dla województw: mazowieckiego i podkarpackiego – 1,6:1). Dochody do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca oraz PKB na 1 mieszkańca w latach 2001-2002 w poszczególnych województwach, według wysokości dochodów do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca, przedstawia poniższe zestawienie:

Województwa	Nominalne dochody do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca			Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca		
	2001	2002		2001	2002	
	w tys. zł		lokata	w tys. zł		lokata
Mazowieckie	18,5	18,9	1	30,2	31,1	1
Śląskie	16,4	16,9	2	21,8	22,6	2
Dolnośląskie	15,3	15,7	3	20,4	21,2	3
Zachodniopomorskie	15,1	15,4	4	20,0	20,2	6
Wielkopolskie	15,0	15,0	5	21,0	21,1	4
Łódzkie	13,9	14,4	6	18,0	18,5	8
Pomorskie	14,1	14,3	7	19,7	20,3	5
Kujawsko-pomorskie	13,5	14,0	8	18,2	18,6	7
Małopolskie	13,2	13,6	9	17,0	17,7	10
Lubuskie	13,5	13,5	10	17,9	17,9	9
Świętokrzyskie	12,4	12,8	11	15,4	16,0	12
Opolskie	11,8	12,3	12	16,5	16,7	11
Podlaskie.....	12,0	12,2	13	15,3	15,7	13
Lubelskie	11,7	11,9	14	14,1	14,3	16
Warmińsko-mazurskie	11,8	11,9	15	14,9	15,3	14
Podkarpackie	11,4	11,5	16	14,3	14,6	15

TERRITORIAL DIFFERENTIATION OF THE GROSS DOMESTIC PRODUCT

In 2002 value of **gross domestic product** amounted to 781112,4 million zlotys. Compared to 2001 it was 2,7% higher at current prices and twice as much as in 1995. In the years 1995-2002 the average annual rate of growth of gross domestic product was 13,4% (at current prices).

The results of the calculations of the regional gross domestic product for the years 1995–2002 indicated a deepening disproportion in the level of the economic development of voivodships. The shares of individual voivodships were clearly differentiated – in 2002 they amounted from 2,3% in Opolskie and Lubuskie to 20,4% in Mazowieckie (respectively in 1995 from 2,4% in Podlaskie to 16,5% in Mazowieckie). The range between voivodships characterized by the highest and the lowest share in the generation of gross domestic product increased in the period under discussion – from 14,1 percentage points in 1995 to 18,1 percentage points in 2002. The consequence of these changes was a deterioration of the relation between voivodships with the lowest and the highest share in the generation of gross domestic product. The value of gross domestic product in Mazowieckie voivodship was almost 7 times higher than value generated by Podlaskie, in 2002 – almost 9 times higher than in Opolskie voivodship.

Compared to 1995 only two voivodships – Mazowieckie and Wielkopolskie – increased their shares in the generation of gross domestic product, shares of ten voivodships decreased and the last four voivodships' shares didn't change (Małopolskie, Pomorskie, Świętokrzyskie and Podlaskie). Positions of 13 voivodships – regarding value of gross domestic product – remained unchanged. Three from few last voivodships changed their positions.

A characteristic feature of the Polish economy is the strong concentration of the generation of gross domestic product in several voivodships. Among the leading regions with the largest shares in the generation of the gross domestic product in the years 1995-2002, two remained unchanged: Mazowieckie and Śląskie. In 2002 approximately 28,7% of the total employed persons of the national economy generated a total of approximately 1/3 of the national GDP. The total share of these voivodships in generating gross domestic product increased each year – from 32,0% in 1995 to 34,2% in 2002 – only as a result of the growth in the share of the Mazowieckie voivodship – from 16,5% in 1995 to 20,4% in 2002. However, the share of the Śląskie voivodship was declining in this period – in 1995 it amounted to 15,5%, while in 2002 it was just 13,7%. Such a significant decrease in share of Śląskie voivodship in the generation of gross domestic product was mainly due to a decreasing share of industry in generating gross value added of this voivodship.

The group of five voivodships with the highest shares of the generation of gross domestic product, apart from Mazowieckie and Śląskie, in the years 1995-2002 were as follows: Wielkopolskie, Dolnośląskie and Małopolskie, which held the same positions in each of the years under discussion. In 2002 production units of these 5 voivodships, concentrating 53,3% of the total employed persons of the national economy on their territories, generated a total of approximately 58,4% of the national GDP (in 1995 – 55,8%)

The group of voivodships, which in successive years of the period under discussion occupied the 5 last positions in generating gross domestic product (of a share of 3% and less), although their order changed – these were as follows: Opolskie, Lubuskie, Podlaskie, Świętokrzyskie and Warmińsko-mazurskie voivodships. In 2002 they generated 12,5% of the national gross domestic product (in 1995 – 13,5%), concentrating 14,3% of the total employed persons in the national economy within their territories. The value of gross domestic product generated by Opolskie represented 11,2% of the GDP of the Mazowieckie voivodship (in 1995 gross domestic product generated by the Podlaskie voivodship represented 14,6% of the GDP of the Mazowieckie voivodship).

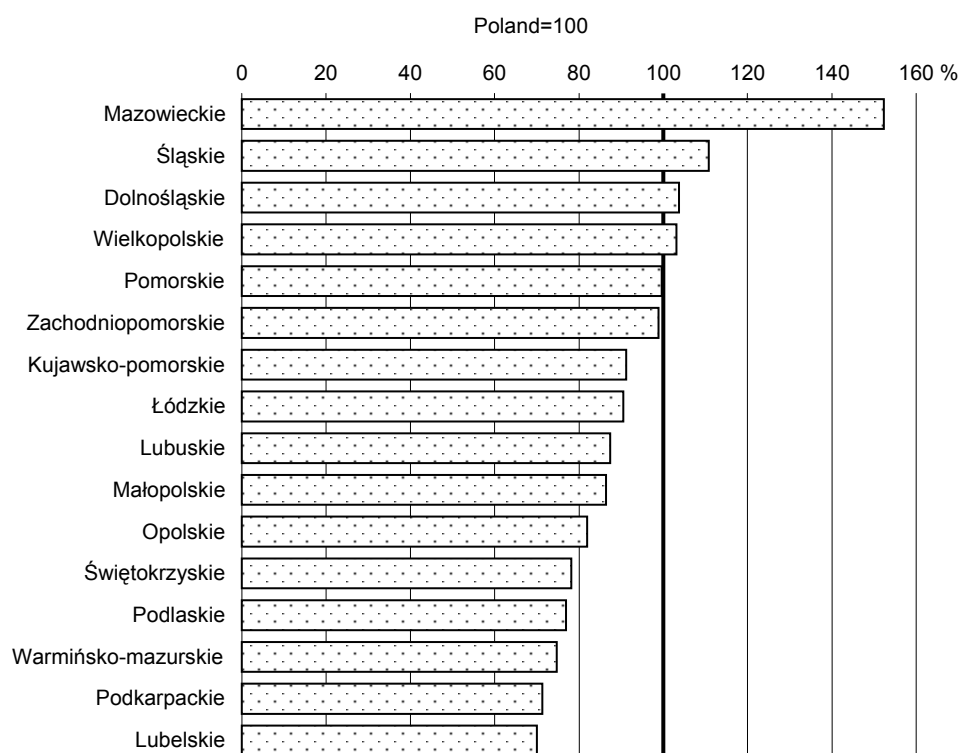
The gross domestic product per capita depicts the disproportion in the level of economic development. In 2002 the average level of this indicator in Poland was 20431 zlotys (in 2000 – 18922 zlotys, in 2001 – 19884 zlotys). In the years 2000-2001 the voivodships characterised by the high share in generating gross domestic product, were also characterised by the high level of GDP per capita (above the national average) i.e. Mazowieckie, Śląskie, Dolnośląskie and Wielkopolskie. In 2002 the highest level of gross domestic product per capita was recorded in the Mazowieckie

voivodship – 31115 zlotys – it was 52,3% higher than national average (in 2000 – 45,1%, in 2001 – 52,0%). The relation to national average of Śląskie voivodship, which took second place in terms of gross domestic product per capita, was less favourable – value of gross domestic product per capita amounted to 22627 zlotys in 2002 and was only 10,8% higher than national average (in 2000 – 10,8% and in 2001 – 9,4%). In 2002 level of GDP per capita higher than national average was also observed in the following voivodships: Dolnośląskie – 103,7 % of the national average (in 2000 – 104,5% and in 2001 – 102,5%) and Wielkopolskie – 103,1% of the national average (in 2000 – 106,2% and in 2001 – 105,7%).

A low level of GDP per capita was maintained in the years 2000-2002 in the Lubelskie, Podkarpackie, Warmińsko-mazurskie, Podlaskie and Świętokrzyskie voivodships – in the successive years, only their positions changed slightly. In 2002 the value of GDP per capita in these voivodships was at a level of between 70,0% and 78,2% of the national average (in 2000 amounted between 69,9% and 78,6%, in 2001 from 70,8% to 77,4%). The gross domestic product per capita in the 7 remaining voivodships was also below the national average and amounted between 81,9 % and 99,6% of the national average in 2002 (in 2000 from 85,6% to 103,1%, in 2001 from 82,9% to 100,8%)

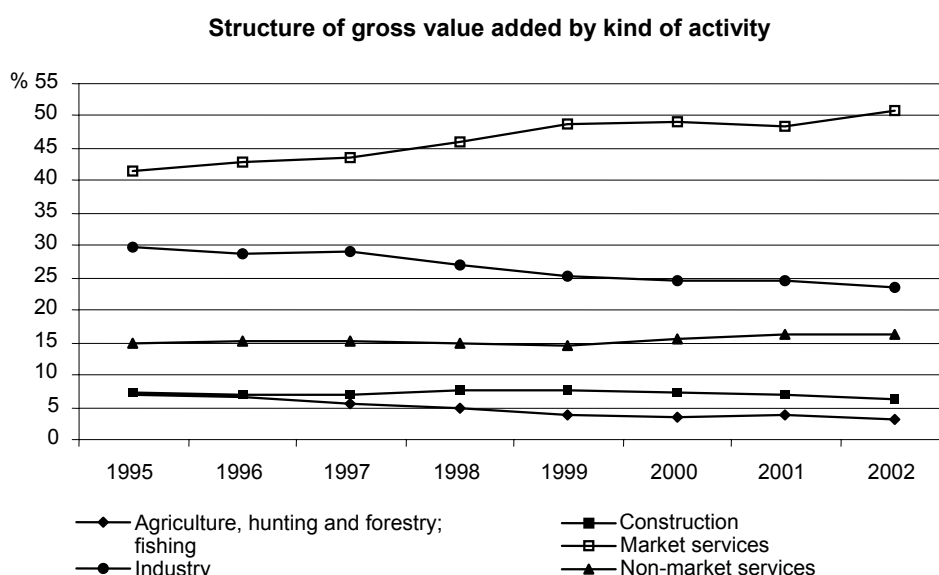
The lowest level of gross domestic product per capita in 2002 recorded in the Lubelskie voivodship represented 46,0% of the level of GDP per capita achieved in the Mazowieckie voivodship. The deteriorating of this ratio was noticeable in the years 2000-2002. In 2000 the lowest level of GDP per capita in the Lubelskie voivodship represented 48,1% of the indicator for the best in this respect, the Mazowieckie voivodship, in 2001 – respectively 46,6%.

Gross domestic product per capita in 2002

GROSS VALUE ADDED BY KIND OF ACTIVITY

Significant changes were experienced in the national and regional economies in the years 1995-2002. There was observed systematical reduction in the share of industry as well as agriculture, hunting and forestry; fishing in favour of market services. The share of market services in the generation of gross value added was the highest in successive years.

In 2002 entities engaged in activities in the area of **market services** generated 50,9% of the national gross value added – that was 2 percentage points more comparing with 2001 and 9,4 percentage points more comparing with 1995. In the regional breakdown the share of market services in generating gross value added in 2002 amounted between 43,2% in Opolskie voivodship and 59,9% in Mazowieckie voivodship. In 2002 the share of the market services higher than national average, apart from Mazowieckie, was also recorded in Zachodniopomorskie (54,7%), Pomorskie (51,1%) and Małopolskie (51,0%). They are presented as follows:

Voivodships	Share of market services in the generation of gross value added		
	1995	2001	2002
Poland	41,5	48,9	50,9
<i>Voivodship = 100</i>			
Mazowieckie	48,1	58,3	59,9
Zachodniopomorskie	46,4	51,4	54,7
Pomorskie	45,2	49,7	51,1
Małopolskie	40,6	48,7	51,0

Comparing with 2001 all voivodships increased shares of market services in gross value added. The highest increase was observed in Zachodniopomorskie and Warmińsko-mazurskie voivodships (respectively 3,3 percentage points and 3,2 percentage points). Moreover, in comparison with 1995, all voivodships experienced an increase as well. The highest growth in the share of market services was experienced in the following voivodships: Mazowieckie (11,8 percentage points) and Małopolskie (10,4 percentage points), whereas the lowest growth was recorded in Świętokrzyskie (3,6 percentage points).

The entities engaged in **industry** generated 23,6% of the national gross value added in 2002. The share of industry in the generation of the national gross value added declined by 0,6 percentage point in comparison with 2001, whereas compared with 1995 there was observed a decrease by 6,0 percentage points. In the individual voivodships the shares were clearly differentiated. The highest share was recorded in Śląskie voivodship (31,6%) whereas the lowest shares characterize Zachodniopomorskie and Lubelskie voivodships (17,5%). Voivodships characterized by the share of industry in the generation of gross value added above the national average present as follows:

Voivodships	Share of industry in the generation of gross value added		
	1995	2001	2002
Poland	29,6	24,2	23,6
<i>Voivodship = 100</i>			
Śląskie	40,6	32,4	31,6
Opolskie	31,6	27,4	26,2
Wielkopolskie	29,8	25,5	26,0
Podkarpackie	31,4	26,4	25,9
Dolnośląskie	32,1	26,2	25,9
Łódzkie	30,4	27,0	25,8
Kujawsko-pomorskie	30,3	25,0	23,8
Lubuskie	23,8	23,8	23,7

Compared with 2001, there was observed a decrease in shares of industry in the 13 voivodships – from 0,1 percentage point in Lubuskie voivodship to 2,6 percentage points in Zachodniopomorskie. However, the share of industry increased in Wielkopolskie (by 0,5 percentage point) and shares of Mazowieckie and Pomorskie voivodships remained constant. Compared with 1995 all voivodships recorded a decrease of industry's share. The highest decrease was observed in Śląskie voivodship – by 9 percentage points, whereas the lowest decline was noted in Lubuskie – by 0,1 percentage point.

In 2002 entities engaged in activities in the area of **non-market services** generated 16,3% of the national gross value added (in 2001 – 16,4%). Compared to 1995, the share of units engaged in the area of non-market services in the generation of the national gross value added increased by 1,4 percentage points. The highest share of non-market services characterizes Lubelskie voivodship –

22,9%. The shares of non-market services below the national average were only recorded in the 3 voivodships: Wielkopolskie, Mazowieckie, Śląskie (15,1%, 13,2% and 12,8% respectively). In the voivodship profile in comparison with 1995, there was observed an increase in 14 voivodships – from 0,9 percentage point in Pomorskie voivodship to 5,5 percentage points in Świętokrzyskie voivodship. However, shares of non-market services decreased in two following voivodships: Lubuskie and Mazowieckie (by 1,7 percentage points).

In 2002 entities engaged in **construction** activities generated 6,2% of national gross value added. The highest share of construction entities in the generation of gross value added of voivodship was observed in Świętokrzyskie voivodship – 7,8%, whereas the lowest share was recorded in Mazowieckie and Łódzkie voivodship – 5,4%. The voivodships with the shares of construction entities in the generation of gross value added above the national average are presented in the table below:

Voivodships	Share of construction in the generation of gross value added		
	1995	2001	2002
Poland	7,2	6,8	6,2
<i>Voivodship = 100</i>			
Świętokrzyskie	6,8	8,7	7,8
Małopolskie	8,2	7,7	7,1
Pomorskie	6,9	7,9	6,8
Wielkopolskie	8,0	7,3	6,7
Opolskie	8,2	7,2	6,6
Dolnośląskie	8,0	7,2	6,5
Śląskie	8,1	7,1	6,4
Zachodniopomorskie	6,8	6,7	6,3

Compared with 2001, all voivodships experienced a decline in share of construction entities and the greatest decline was in Pomorskie – by 1,1 percentage points. In the years 1995-2002 the share of construction entities in the generation of national gross value added remained at a similar level. In the regional breakdown differentiation and scale of changes in shares of this group of entities were relatively the smallest comparing with other kinds of activities. However, compared with 1995, the growth of construction entities' shares was observed only in 4 voivodships – the highest increase in Świętokrzyskie voivodship (by 1,0 percentage point).

In the years 1995-2002 there was observed a decreasing share of **agriculture, hunting and forestry; fishing** in the creation of the national gross value added. In 2002 the share of entities engaged in agriculture, hunting and forestry; fishing activities amounted to 3,1% – in comparison with 6,8% in 1995. In the individual voivodships the share of agricultural entities in generating gross value added was clearly differentiated – in 2002 from 1,0% in Śląskie voivodship to 6,0% in Podlaskie

voivodship. The voivodships with the shares of agriculture, hunting and forestry; fishing entities in the generation of gross value added above the national average are presented in the table below:

Voivodships	Share of agriculture, hunting and forestry; fishing in the generation of gross value added		
	1995	2001	2002
Poland	6,8	3,7	3,1
<i>Voivodship = 100</i>			
Podlaskie	13,2	6,9	6,0
Wielkopolskie	10,9	6,6	5,2
Świętokrzyskie	10,2	4,9	5,1
Kujawsko-pomorskie	7,9	4,5	5,0
Lubelskie	13,1	6,9	5,0
Opolskie	9,7	4,9	4,7
Warmińsko-mazurskie	11,7	6,2	4,3
Zachodniopomorskie	6,9	4,2	3,8
Lubuskie	6,2	3,9	3,2

Compared with 2001, two voivodships – Kujawsko-pomorskie and Świętokrzyskie – recorded a slight increase of the share of agriculture, hunting and forestry; fishing. In the remaining voivodships there was observed a decrease. The highest decrease was recorded in the following voivodships: Lubelskie and Warmińsko-mazurskie (by 1,9 percentage points) and Wielkopolskie (by 1,4 percentage points). However, compared with 1995, shares of all voivodships decreased. The significant decrease of agricultural entities was observed in the following voivodships: Lubelskie – by 8,1 percentage points, Warmińsko-mazurskie – by 7,4 percentage points, Podlaskie – by 7,2 percentage points, Wielkopolskie – by 5,7 percentage points, Podkarpackie – 5,3 percentage points, Świętokrzyskie – by 5,1 percentage points as well as Opolskie – by 5,0 percentage points.

INCOME OF HOUSEHOLDS

In 2002 **gross nominal disposable income** in the households sector amounted to 566030,8 million zlotys – in comparison with 2001 they increased by 2,0%. There were the following voivodships with the highest shares in obtaining gross disposable income by the households: Mazowieckie – 17,1% and Śląskie – 14,1%. Compared with 2001 their shares remained unchanged. However compared with 2000 there were recorded a slight increase in share of Mazowieckie voivodship as well as a decline in share of Śląskie voivodship. In 2002 these two voivodships jointly obtained 31,3% of the national gross disposable income (in 2000 – 31,1% and in 2001 – 31,2%). In the years 2000-2002 Wielkopolskie, Dolnośląskie and Małopolskie voivodships also belonged to the group of five voivodships with the largest shares in the country. The total share of these five voivodships amounted

to 56,0% of national gross disposable income (in 2000 – 56,0% and in 2001 – 55,9%). In 2002 above-mentioned voivodships concentrated approximately 50,6% of country's population within their territories. In successive years of period under discussion the following voivodships were in the group with the shares 4% or less: Warmińsko-mazurskie, Świętokrzyskie, Podlaskie, Lubuskie and Opolskie. In 2002 they obtained 13,2% of national gross disposable income (in 2000 – 13,4%, in 2001 – 13,3%) concentrating 15,7% of the country's population within their territories. The comparison between the gross disposable income of households and population regional breakdown in the years 2000-2002 presents as follows:

Voivodships	Gross nominal disposable income of households			Population
	2000	2001	2002	
	Poland = 100			
Mazowieckie	16,9	17,1	17,1	13,4
Śląskie	14,2	14,1	14,1	12,4
Wielkopolskie	9,0	9,1	8,9	8,8
Dolnośląskie	8,0	8,0	8,1	7,6
Małopolskie	7,8	7,7	7,8	8,5
Łódzkie	6,7	6,6	6,6	6,8
Pomorskie	5,5	5,5	5,5	5,7
Kujawsko-pomorskie	4,9	5,0	5,1	5,4
Lubelskie	4,6	4,7	4,6	5,7
Zachodniopomorskie	4,7	4,6	4,6	4,4
Podkarpackie	4,3	4,3	4,3	5,5
Warmińsko-mazurskie	3,1	3,0	3,0	3,7
Świętokrzyskie	2,9	2,9	2,9	3,4
Podlaskie	2,6	2,6	2,6	3,2
Lubuskie	2,5	2,5	2,4	2,6
Opolskie	2,3	2,3	2,3	2,8

Gross primary income is a main component of creating gross disposable income. In 2002 its share in the gross disposable income (jointly with current taxes on income, wealth, etc. as well as social contributions) amounted to 79,6% at the national level (in 2000 – 80,8%, in 2001 – 80,4%). The shares of the individual voivodships in 2002 amounted between 75,1% in Lubelskie voivodship and 85,4% in Mazowieckie voivodship (in 2000 and 2001 shares of the same voivodships amounted from 76,0% to 86,0%). Apart from Mazowieckie voivodship the shares above national average were also recorded in the following voivodships: Zachodniopomorskie, Pomorskie and Wielkopolskie.

Relation between wages and salaries as well as other income connected with hired work (jointly with employees' social contributions) and gross disposable income in the households sector

(jointly with current taxes on income, wealth, etc. and social contributions) was equal to 39,1% in 2002 (in 2000 – 39,5%, in 2001 – 40,0%). In the individual voivodships the relation was at a level of between 34,7% in Świętokrzyskie voivodship and 45,8% in Mazowieckie voivodship (in 2000 from 35,4% in Zachodniopomorskie to 45,0% in Mazowieckie, while in 2001 amounted between 35,6% in Lubelskie and 46,2% in Mazowieckie).

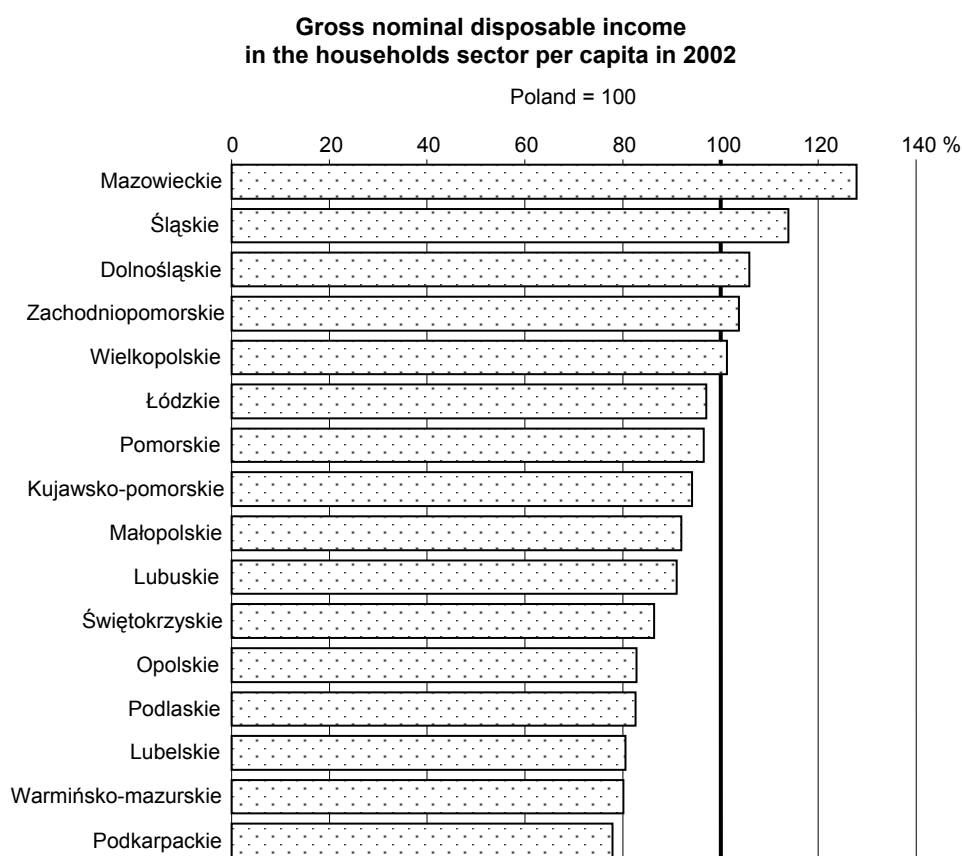
The major component of gross disposable income of households are social benefits other than social transfers in kind (social assistance benefits in cash as well as social security benefits in cash i.e. retirement pays, pensions, benefits and allowances). Compared to 2001 social benefits payments increased by 6,4%. In 2002, relation between social benefits other than social transfers in kind and gross disposable income (jointly with current taxes on income, wealth, etc. and social contributions) amounted to 19,3% at the national level (in 2000 – 18,3%, in 2001 – 18,4%). In the regional profile in 2002 the relation between social benefits and gross disposable income amounted between 13,8% in Mazowieckie voivodship and 23,4% in Lubelskie (in 2000 shares of the same voivodships amounted from 13,3% to 22,8% and in 2001 respectively from 13,2% to 22,4%).

Encumbrances of households income on behalf of general government sector illustrates the relation between current taxes on income, wealth, etc. and gross disposable income (calculated jointly with these taxes as well as social contributions). In 2002, similarly as in 2001, the relation constituted 4,9% (in 2000 – 5,2%). In 2002 the differentiation of these encumbrances in the individual voivodships amounted from 3,6% in Podkarpackie and Lubelskie voivodships to 7,3% in Mazowieckie voivodship (in 2001 respectively from 3,5% to 7,2%, in 2000 from 3,7% in Podkarpackie to 7,4% in Mazowieckie).

One of the indicators measuring level of wealth and material standard of living of inhabitants is **gross disposable income of households per capita**. In 2002 gross nominal disposable income of households sector per capita amounted to 14805 zlotys and was 2,1% higher than in 2001. Taking into account regional breakdown, the level of gross disposable income per capita was significantly differentiated. In the years 2000-2002 the highest gross disposable income per capita was recorded in Mazowieckie voivodship. In 2002 the average level of gross disposable income per capita of Mazowieckie voivodship amounted to 18920 zlotys and exceeded by 27,8% national level of this indicator (in 2000 by 26,7% and in 2001 by 27,9%). Moreover, it was 64,2% higher than gross disposable income per capita in Podkarpackie voivodship (in 2000 – 60,8% and in 2001 – 62,9%), where this indicator achieved the lowest level in Poland (11522 zlotys). In 2002 gross disposable

income per capita in Podkarpackie voivodship constituted 60,9% of income per capita in Mazowieckie voivodship as well as 77,8% of national average of this indicator (in 2000 respectively 62,2% and 78,8%, while in 2001 respectively 61,4% and 78,5%). Above-presented relations between voivodships characterized by the highest and the lowest level of gross nominal disposable income per capita illustrate the extending range of income of inhabitants.

In 2002 the level of gross disposable income per capita above national average was achieved by inhabitants of the following voivodships: Śląskie – 113,9% (in 2001 – 113,1%), Dolnośląskie – 105,9% (in 2001 – 105,6%), Zachodniopomorskie – 103,8% (in 2002 – 104,2%) and Wielkopolskie – 101,3% (in 2001 – 103,6%). However, the lowest level of this indicator – below 85% of national average – apart from Podkarpackie voivodship, was also observed in the following voivodships: Opolskie – 82,8% (in 2001 – 81,5%), Podlaskie – 82,6% (in 2001 – 82,9%), Lubelskie – 80,6% (in 2001 – 80,7%) and Warmińsko-mazurskie – 80,1% (in 2001 – 81,5%). Gross nominal disposable income per capita in the 6 remaining voivodships amounted from 86,4% (in Świętokrzyskie voivodship) to 97,2% (in Łódzkie voivodship) of the national average.

Comparison of the level of gross disposable income per capita and gross domestic product per capita indicated that there was a greater differentiation between voivodships in respect of gross domestic product per capita (relation between Mazowieckie and Lubelskie voivodships – 2,2:1) than in respect of gross disposable income per capita (relation between Mazowieckie and Podkarpackie voivodships – 1,6:1). Gross disposable income per capita as well as gross domestic product per capita in the years 2001-2002 in the individual voivodships are presented as follows:

Voivodships	Gross nominal disposable income per capita			Gross domestic product per capita		
	2001	2002		2001	2002	
	in thous. zł		position	in thous. zł		position
Mazowieckie	18,5	18,9	1	30,2	31,1	1
Śląskie	16,4	16,9	2	21,8	22,6	2
Dolnośląskie	15,3	15,7	3	20,4	21,2	3
Zachodniopomorskie	15,1	15,4	4	20,0	20,2	6
Wielkopolskie	15,0	15,0	5	21,0	21,1	4
Łódzkie	13,9	14,4	6	18,0	18,5	8
Pomorskie	14,1	14,3	7	19,7	20,3	5
Kujawsko-pomorskie	13,5	14,0	8	18,2	18,6	7
Małopolskie	13,2	13,6	9	17,0	17,7	10
Lubuskie	13,5	13,5	10	17,9	17,9	9
Świętokrzyskie	12,4	12,8	11	15,4	16,0	12
Opolskie	11,8	12,3	12	16,5	16,7	11
Podlaskie.....	12,0	12,2	13	15,3	15,7	13
Lubelskie	11,7	11,9	14	14,1	14,3	16
Warmińsko-mazurskie	11,8	11,9	15	14,9	15,3	14
Podkarpackie	11,4	11,5	16	14,3	14,6	15